

Het migratiedebat in Nederland in de periode 1995 – 2015

Onderzoek naar het migratiedebat in zowel de Nederlandse media als de politiek

Jordi Willemse (357402)

Nel Ruigrok

Master Media Studies (Media & Journalistiek), Erasmus School of History, Culture and
Communication, Erasmus University Rotterdam

Master thesis

13-05-2017

Abstract

In deze thesis staat het politieke en publieke migratiedebat in Nederland centraal. Om hier een goed beeld van te krijgen, is gekozen voor een langere onderzoeksperiode dan in het meeste voorgaande onderzoek. Hierbij wordt vooral stilgestaan bij drie belangrijke aspecten van het debat: de hoeveelheid aandacht, de aangehaalde politieke bronnen en de toon van het debat. Voor het publieke debat werd gekeken naar krantenartikelen, terwijl bij de analyse van het politieke debat gebruik werd gemaakt van de kamerhandelingen.

Door middel van een automatische inhoudsanalyse is gekeken naar de hoeveelheid aandacht voor migratie in de periode 1995 – 2015, in zowel de dagbladen als het politieke debat. Het publieke debat in de media is verder onderzocht door te kijken naar het brongebruik door media in twee onderzoeksperiodes: 1995 – 1998 en 2012 – 2015. De politici werden ingedeeld op hun politieke richting (links, centrum of rechts) en de rol die zij spelen in de politieke arena (issue-owner, oppositie of machthebber). De toon van het debat in de media en het politieke debat is tevens door middel van een handmatige inhoudsanalyse onderzocht in de twee onderzoeksperiodes. Om de toon in het migratiedebat te achterhalen is het gebruik van frames in zowel het publieke als politieke debat gemeten. Deze frames zijn ingedeeld in zowel linkse en rechtse frames, als diagnostic en prognostic frames.

Uit de resultaten bleek dat er geen overeenkomst is tussen het politieke en publieke migratiedebat. Zowel de hoeveelheid aandacht, als het gebruik van frames bleek in beide debatten te verschillen. Er lijkt alleen op korte termijn sprake te zijn van enige beïnvloeding in de hoeveelheid aandacht. Verder bleek dat linkse politici het debat domineerden in de jaren 90, terwijl dat gebeurde door rechtse politici in de jaren 10. Politici van regerende partijen werden het meest aangehaald door journalisten, terwijl de extreemrechtse issue-owner terrein blijkt te hebben gewonnen in de jaren 10. Daarnaast is er een duidelijke toename in het gebruik van rechtse frames te zien. De belangrijkste bevinding in dit onderzoek is de grote invloed van extreemrechtse politieke partijen. In de toekomst moet daarom meer onderzoek worden gedaan naar de invloed van deze partijen op het migratiedebat.

KEYWORDS: migratie, nieuwswaarden, issue-owner, indexing, framing, publiek en politiek debat, Nederland, journalistiek

Voorwoord

Anderhalf jaar geleden begon ik aan deze scriptie. Ik had toen niet verwacht dat ik de definitieve versie pas in mei 2017 definitief zou inleveren. Terwijl ik al uitgebreid bezig was met mijn scriptie, besepte ik me plotseling dat ik best wel graag stage wilde lopen. Een beetje extra ervaring kan zeker geen kwaad, dacht ik. Toen ik Nel vroeg of zij dit geen probleem vond, reageerde ze gelukkig ontzettend positief. Begin februari 2017 sloot ik mijn stage af en, hoewel ik het graag anders had gezien, moest er nog ontzettend veel gebeuren. Voordat ik begon bij VICE dacht ik wel even tussendoor te kunnen coderen. Dat viel toch wel even tegen. Hoewel ik het onderzoek na anderhalf jaar nog steeds interessant vind, was het nu wel de hoogste tijd om het af te ronden. Ik ben dus ontzettend blij dat het vandaag zover is.

Er zijn een heleboel mensen die ik wil bedanken voor het tot stand komen van deze scriptie. Allereerst Nel Ruigrok voor de geweldige begeleiding tijdens deze lange periode. Vanaf het eerste tot het laatste moment stond je altijd voor me klaar als ik ergens tegenaan liep. In het begin ging dit door persoonlijke begeleiding en toen je naar Hongkong vertrok werd dit makkelijk ingeruild voor e-mails en Gmail-chat. Hoewel het soms ontzettend frustrerend was om voor de zoveelste keer al die opmerkingen in de kantlijn te verwerken, ben ik er ontzettend blij mee dat je er zo strak op zat. Ook wil ik je nog bedanken voor de lessen in R. Het is een ingewikkeld programma, maar het heeft me prima geholpen met mijn scriptie en ik ga er in de toekomst ongetwijfeld gebruik van maken. Ik heb in ieder geval veel geleerd van jou, en ik hoop jij ook een beetje voor mij (en dan doel ik op Feyenoord!).

Verder wil ik graag mijn vriendin Abigail Riemens en Sjors Hofstede bedanken voor het proefcoderen. Dankzij jullie was mijn codeboek uiteindelijk helemaal in orde. Ron Riemens voor het tweemaal nakijken van mijn scriptie, ik weet dat het veel werk is en daarvoor hartelijk dank. Abigail heeft daarnaast ook mijn eeuwige dank verdiend voor de emotionele steun tijdens het hele proces. Ze wist me altijd weer te motiveren als ik dat even nodig had. Tot slot nog een bedankje richting mijn ouders voor de emotionele en financiële steun. Zonder jullie was dit allemaal niet mogelijk geweest. Dan rest mij nog te zeggen dat ik iedereen veel leesplezier toewens!

Inhoudsopgave

1. Introductie	5
1.1 Maatschappelijke relevantie	8
1.2 Wetenschappelijke relevantie	9
2. Theoretisch Kader	10
2.1 Nieuwsselectie	12
2.2 Bronnen in het debat	14
2.3 Framing van het nieuws: linkse en rechtse frames	16
2.3.1 Prognostic en diagnostic frames	18
2.3.2 Het bedreigingsframe	19
2.3.3 Het probleemframe	21
2.3.4 Het strenger beleidsframe	21
2.3.5 Het terugkeerframe	23
2.3.6 Het migratie als verrijkingframe	23
2.3.7 Het slachtofferframe	24
2.3.8 Het multiculturele beleidsframe	25
2.3.9 Frames in het Nederlandse migratiedebat	26
3. Methode	27
3.1 Dataverzameling	27
3.2 Kwantitatieve inhoudsanalyse en operationalisatie	28
3.2.1 Automatische inhoudsanalyse	28
3.2.2 Handmatige inhoudsanalyse	29
3.2.2.1 Analyse van de bronnen	29
3.2.2.2 Analyse van de frames	30
4. Resultaten	36
4.1 Hoeveelheid nieuws	36
4.2 Bronnen in het debat	39
4.3 Framing van het debat	42
5. Conclusie	44
6. Literatuur	47
7. Bijlage	52

1. Introductie

Op 29 januari 2000 haalde publicist Paul Scheffer vernietigend uit naar de multiculturele samenleving in Nederland (Scheffer, 2000). In zijn stuk, gepubliceerd in het *NRC Handelsblad*, fileert hij het immigratie- en integratiebeleid van de Nederlandse regering in die tijd. De conclusie die hij trekt is dat zich, met het toenmalige beleid van tolerantie en wegstappen, een multicultureel drama zou voltrekken. Er werd immers te weinig aan de daadwerkelijke integratie gedaan. Zijn stuk ontketende een debat over de multiculturele samenleving waarvan hij zelfs als geestelijk vader werd gezien (Fogteloo, 2007). Scheffer was echter niet de eerste die voor ophef zorgde met statements over immigratie in Nederland. Zo sprak de politicus Frits Bolkestein in 1991 over de negatieve effecten van migranten¹ op de Nederlandse maatschappij. Destijds werd dit als controversieel gezien maar 15 jaar later was deze opvatting onderdeel van het algemene gedachtegoed (Roggeband & Vliegthart, 2007). Terwijl kritiek op het immigratie- en integratiebeleid voor de jaren '90 vooral werd geassocieerd met extreemrechtse partijen, was Bolkestein een vertegenwoordiger van de VVD: een grote mainstream partij aan de rechterkant van het politieke spectrum (Roggeband & Vliegthart, 2007). Het is een van de redenen dat Luedtke (2005) verwijst naar de jaren negentig als een decennium van verandering van het publieke debat rond immigratie en integratie.

Er bestond in de jaren negentig bij de meeste politieke partijen een taboe op het benoemen van de problemen die immigratie met zich meebracht (Van der Brug, Fennema, Van Heerden, & De Lange, 2009). Volgens de onderzoekers had het doorbreken van dit taboe met name grote gevolgen aan de rechterzijde van de politiek: de VVD kreeg vanaf 2002 concurrentie van populistische rechtse partijen, die zich voornamelijk baseerden op een strenger migratiebeleid. Daarnaast zijn er ook gevolgen te merken aan de linkerkant, waar potentiële stemmers een strenger migratiebeleid willen dan dat de partijen bieden (Van der Brug et al., 2009).

In het migratiedebat was traditioneel geen sprake van de klassieke strijd tussen links en rechts. Debatten over immigratie en integratie hebben in de loop der jaren voor verdeeldheid gezorgd binnen beide kanten van het politieke spectrum, waarbij standpunten een aantal keer volledig veranderden (Van der Brug et al., 2009). Pas vanaf het moment dat Hans Janmaat toetrad tot de Tweede Kamer begonnen de partijen aan de linkerkant het beperken van migratie

---

¹ Naast het woord 'migranten,' zullen de mensen die naar Nederland migreren ook worden aangeduid als asielzoekers of vluchtelingen.

te associëren met rechts. Janmaat, die in 1984 de eerste succesvolle anti-immigratiepartij Centrum Democraten (CD) oprichtte, beschreef in 1992 de problemen met immigratie als financieel probleem (Van der Brug et al., 2009). Met dergelijke uitspraken doelde hij op de onverwacht grote groep asielzoekers die gedurende de jaren tachtig naar Nederland kwam. Dit vormde een probleem dat ertoe leidde dat de Nederlandse partijen stelling moesten nemen in het linkse en rechtse kamp: een links ruimhartig migratiebeleid ten opzichte van een rechts beperkend migratiebeleid (Van der Brug et al., 2009).

Aan het begin van de eenentwintigste eeuw werd het onderwerp immigratie steeds belangrijker, vooral ook onder de invloed van 9/11. Hoewel de VVD rond de eeuwwisseling als belangrijkste partij werd gezien in het migratiedebat, nam de extreemrechtse partij LPF dit onderwerp over bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2002 (Kleinnijenhuis, Oegema, de Ridder, van Hoof, & Vliegenthart, 2003). Hiermee werden zij ‘eigenaar’ van het onderwerp in plaats van de VVD, aldus de issue-ownership theorie (Petrocik, 1996). Als een onderwerp vervolgens veel in het nieuws komt, profiteert de zogenaamde eigenaar hiervan. Om die reden zorgde de groei van het onderwerp immigratie aan het begin van deze eeuw voor het grote succes van de LPF (Van Kesbergen & Krouwel, 2008). De issue-ownership theorie staat haaks op de indexing theorie van Bennett (1990) die stelt dat journalisten geneigd zijn om vooral politici van de regerende partijen aan het woord te laten, zeker wanneer er sprake is van consensus over een onderwerp.

Hoewel de LPF partij, na het overlijden van fractievoorzitter Pim Fortuyn, 90 dagen regeerde met het CDA en de VVD, viel de partij uit elkaar (Van Kesbergen & Krouwel, 2008). Toen de LPF van het podium verdween nam de PVV, destijds een nieuwe extreemrechtse partij, het migratiestandpunt over (Van Gent & Musterd, 2010). De verkiezingen van 2006 kenden dan ook drie radicale partijen die een sterke focus legden op immigratie, namelijk de PVV, EenNL en Lijst Pim Fortuyn, waarbij de PVV van Geert Wilders het meest radicaal anti-immigratie bleek te zijn (Van Kesbergen & Krouwel, 2008). Het is echter niet vanzelfsprekend dat de PVV de grootste vertegenwoordiger werd aan de uiterst rechtse kant van de politiek. In april 2008 lag de partij Trots op Nederland van Rita Verdonk voor in de peilingen, maar zakte het weg door interne problemen (Vossen, 2010). Inmiddels heeft de partij van Wilders het onderwerp immigratie naar zich toe getrokken. Bijna de helft van de participanten van een onderzoek uit 2014 associeerden de PVV met immigratie (Bos, Lefevere, Thijssen, & Sheets, 2014). Dit beeld werd in 2017 door ander onderzoek nogmaals bevestigd (Ruigrok, Van Atteveldt, Gagstein, & Van Keulen, 2017). De PVV kan daarom tegenwoordig worden gezien

als de ‘eigenaar’ van het onderwerp. Hierdoor profiteren zij van de grote publieke aandacht voor migratie, zoals eerder gebeurde bij de LPF. De vluchtelingencrisis, die intensiverde in 2015, is de laatste grote ontwikkeling van het politieke- en publieke debat omtrent immigratie in de onderzoeksperiode. Volgens Matthijs Rooduijn is deze asielcrisis in Nederland electoraal gezien goed voor de PVV (Besselink, 2015). Dit kwam destijds ook tot uitdrukking in de peilingen (TNS NIPO, 2015).

Bij het kijken naar het verloop van het migratiedebat is de opkomst van anti-immigratie partijen opvallend: de CD, LPF en PVV zijn allemaal voor een groot deel op dit gedachtegoed gebaseerd. Ondanks dat, is de rol van de politiek gevestigde partijen ook van belang. Er is een aantal wetenschappers die menen dat deze gevestigde orde in eerste instantie actief heeft geprobeerd om de onderwerpen immigratie en integratie van de agenda af te krijgen (Van Heerden, De Lange, Van der Brug, & Fennema, 2014). Het electorale succes van de anti-immigratie partijen is volgens hen te wijten aan deze strategie: het bood de extreemrechtse partijen de kans om stemmers met soortgelijke migratiestandpunten voor zich te winnen (Van Heerden et al., 2014).

In dit onderzoek ligt de focus op het debat, zoals gevoerd in de media en in de politieke arena. Het debat kan op verschillende manieren worden onderzocht: door de hoeveelheid nieuws, oftewel de nieuwswaardigheid van het onderwerp (Helfer & Van Aelst, 2015), de bronnen die aan het woord komen volgens de issue-ownership theorie (Petrocik, 1996) en indexing theorie (Bennett, 1990) en de manier waarop er over het onderwerp wordt gediscussieerd, oftewel de framing van het debat (Entman, 1993). De Nederlandse media en politiek kunnen elkaar ook beïnvloeden (Vliegthart & Roggeband, 2007). Vooral op lange termijn bleek er sprake van onderlinge invloed, wat niet werd gevonden op korte termijn door Vliegthart en Roggeband (2007). Daarnaast bleek de agenda van media gevoeliger voor externe evenementen, zoals 9/11, dan die van de politiek.

Door te kijken naar het publieke migratiedebat in de Nederlandse media en politiek, kan worden gekeken hoe dit debat zich heeft ontwikkeld en of er een groot verschil is tussen de laatste jaren en de jaren negentig. De onderzoeksvraag in dit onderzoek luidt dan ook:

Hoe heeft het publieke debat rondom migratie zich ontwikkeld in de periode 1995-2015 en in hoeverre beïnvloeden de media en politiek elkaar hierbij?

1.1 Maatschappelijke relevantie

Aangezien de media invloed hebben op het publieke debat en daarmee op de perceptie van het publiek, met betrekking tot onderwerpen zoals migratie, is het belangrijk om te weten hoe bepaalde vraagstukken in de media worden weergegeven. De aandacht voor het migratiedebat is in de afgelopen decennia sterk toegenomen, waarbij verschillende dominante frames aan het bod zijn gekomen. Zo werd het politieke migratiedebat in 1994 gedomineerd door het linkse frame multiculturele samenleving (Van der Brug et al., 2009), terwijl in het politieke debat rond de eeuwwisseling steeds meer nadruk werd gelegd op culturele aanpassing van migranten in Nederland (Engbersen, Snel, Leerkes, van San, & Entzinger, 2003). Van der Brug, Fennema, Van Heerden en De Lange (2009) stellen echter dat een grote meerderheid van de Nederlandse bevolking al in de jaren negentig voor een beperking van de migratie en het aanpassen van migranten aan de Nederlandse cultuur was. Hieruit blijkt dat het publieke debat in de media en politiek niet gelijk lopen, wat ook werd geconstateerd door Vliegthart en Roggeband (2007). Deze onderzoekers hebben daarentegen ook aangetoond dat er soms wel degelijk sprake is van beïnvloeding tussen beide debatten. Door verder onderzoek te doen naar beide debatten zal blijken of hier nog steeds sprake van is. Meer onderzoek naar de inhoud van de debatten, zoals gevoerd in media en politieke arena en hun onderlinge invloed, kan inzicht geven in hoe dergelijke debatten verlopen en of er inderdaad sprake is van uiteenlopende debatten. Het is maatschappelijk relevant om te ontdekken in hoeverre de politiek gelijk loopt met het publieke debat. Het is immers de politiek die de burgers zou moeten vertegenwoordigen in de Tweede Kamer.

De media spelen een belangrijke rol in de communicatie met de burger. Door berichtgeving in de media, wordt het publieke debat over migratie beïnvloed. Deze invloed kan zorgen voor polarisatie, maar ook dienen als een reflectie van de tijdsgeest. Het onderzoek zal moeten aantonen van welke van deze twee mogelijkheden sprake is in het Nederlandse migratiedebat. Mocht het zo zijn dat Nederlandse media duidelijk gebruik maken van andere frames dan de politiek, is er sprake van polarisatie. De Nederlandse bevolking wordt dan vooral geconfronteerd met een andere toon van het debat, als die daadwerkelijk wordt gevoerd in de Tweede Kamer. Op die manier ontstaat er een duidelijk verschil tussen het publieke en politieke debat. Het is daarom interessant om onderzoek te doen naar de toon in beide debatten, omdat hieruit blijkt of media het migratiedebat op eenzelfde manier voeren als de politiek.

Daarnaast geeft het onderzoek ook meer inzicht in de rol van de journalistiek in het publieke migratiedebat. Door te kijken naar de mate van beïnvloeding tussen de politiek en de

media kan de relatie tussen journalisten en de politiek beter worden geanalyseerd. Hierbij is het aan de ene kant belangrijk voor journalisten om te weten in hoeverre zij de politiek kunnen beïnvloeden. Voor politici is het aan de andere kant belangrijk om te weten of zij in staat zijn de media dusdanig te beïnvloeden, dat electorale winst kan worden geboekt.

1.2 Wetenschappelijke relevantie

Vliegthart en Roggeband (2007) ontdekten dat de media en politiek elkaar enkel op de lange termijn beïnvloeden, en dat hier geen sprake van was in korte periodes van veel aandacht. In dit onderzoek zal over een nog langere tijdsperiode worden gekeken naar deze beïnvloeding. Door een onderzoeksperiode van 20 jaar te kiezen, kan veel beter onderzoek worden gedaan naar de onderlinge invloed op lange termijn.

Verder wordt in dit onderzoek gekeken naar de dominantie van bepaalde bronnen in het debat. Hier bieden de indexing theorie (Bennett, 1990) en de theorie van issue-ownership (Petrocik, 1996) twee verschillende verklaringen voor. In het verleden is al onderzoek gedaan naar deze theorieën, maar in dit onderzoek zal voor het eerst juist de dominantie van beide theorieën worden onderzocht. In welke mate laten journalisten zich leiden door de politieke machthebbers of juist de eigenaar van een politiek onderwerp, en verschuift dit over tijd?

Het politieke discours is door de jaren heen naar rechts opgeschoven, schrijft Peter Wierenga (2015). Met de aanslagen in Parijs en de vluchtelingen crisis als laatste grote onderwerpen in het debat anno 2015, lijkt deze trend zich door te zetten. De verschuiving naar een rechts politiek discours lijkt al te zijn ingezet aan het begin van deze eeuw, waar het rechtse frame culturele aanpassing van migranten terrein begon te winnen in het migratiedebat (Engbersen et al., 2003). Framing is een andere belangrijke theorie waar het onderzoek meer verdieping aan zal proberen te geven. Het gebruik van frames in het Nederlandse publieke migratiedebat is reeds onderzocht, maar deze zijn nog niet eerder ingedeeld in de twee verschillende kanten van het politieke spectrum. Daarom zal dit onderzoek kijken naar het gebruik van linkse en rechtse frames in het publieke en politieke migratiedebat. Dit is relevant omdat het meer inzicht geeft in de veranderingen over tijd en de invloed van veranderingen binnen het maatschappelijke en politieke krachtveld van het debat.

2. Theoretisch Kader

Een groot deel van het Nederlandse migratiedebat vindt plaats in de publieke sfeer. Habermas (1987) beschrijft deze publieke sfeer als het onderdeel van het sociale leven van mensen waar de publieke opinie wordt gevormd. De toename van deze publieke sfeer, met daarin een grote rol voor informele discussies en debatten over politieke en culturele onderwerpen, is volgens Habermas (1989) voor een groot deel aan de opkomst van media in de achttiende eeuw te wijten. Zo stelt hij dat media het publieke debat aansturen door het creëren van bepaalde nieuwsitems.

De grote rol die media spelen in het vormen van een publieke opinie, brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Door keuzes van journalisten, wordt ook in Nederland een publieke opinie gevormd onder de bevolking. Om die reden is er een aantal taken waar journalisten zich aan moeten houden. Deuze (2005) beschrijft vijf rollen van media. Journalisten moeten het publiek dienen als waakhond, objectiviteit nastreven en daarbij onafhankelijk en direct zijn, terwijl ze ethisch handelen (Deuze, 2005). De overheid moet op een objectieve manier worden gecontroleerd door journalisten. Ondanks deze gedragscodes, zijn journalisten in staat om een eigen stempel te drukken op de onderwerpen en toon van het debat. Zo is reeds uit onderzoek gebleken dat Nederlandse kranten nog steeds de meeste aandacht schenken aan partijen die overeenkomen met het oorspronkelijke gedachtegoed van de krant (Takens, Ruigrok, Van Hoof, & Scholten, 2010). Zo gaf de linkse *Volkscrant* beduidend meer aandacht aan de PvdA en D66, terwijl de rechtse *Telegraaf* juist de voorkeur gaf aan de VVD (Takens et al., 2010).

Er is de afgelopen decennia veel veranderd in het medialandschap. Zo veranderden onder andere het gedrag van de consumenten en het commerciële belang van media (O'Sullivan & Heinonen, 2008). Verder worden sociale media steeds belangrijker, wat bijvoorbeeld bleek bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 (Ruigrok et al., 2017). Het gevolg hiervan is dat de rol van journalisten in de samenleving opnieuw wordt bediscussieerd ((Welbers, Van Atteveldt, Kleinnijenhuis, Ruigrok, & Schaper, 2015). Twee mogelijke journalistieke modellen worden door Schudson (2003) aangeduid als het Trustee model en het Market model. Bij het Trustee model rekenen journalisten op het eigen professionele beoordelingsvermogen om te bepalen wat nieuws is, terwijl zij volgens het Market model moeten voorzien in de behoeften van het publiek. Door deze veranderende visie op media, kunnen de keuzes van journalisten gaan verschillen, waardoor het debat kan veranderen. Dit onderzoek kijkt naar het migratiedebat

binnen het veranderende medialandschap, aangezien er sprake is van een onderzoeksperiode voor en na de opkomst van online journalistiek.

Daarnaast is er nog een belangrijk verschil tussen kranten: er zijn kwaliteitskranten en populaire kranten. Dit kan een ander soort verslaggeving opleveren, door middel van een andere interpretatie van de rollen van media. Zo bleek uit een Deens onderzoek dat de professionele waarden die journalisten van populaire kranten hanteren, verschilt van andere journalisten (Skovsgaard, 2014). De schrijfstijl van populaire kranten kenmerkt zich vooral door de personaliserende en sensationele toon, aldus Skovsgaard (2014). Dit zou naar voren kunnen komen in het aanhalen van bronnen, waarbij gekozen wordt voor politici die meer confronterende en sensationele uitspraken doen. Een verschil in de aangehaalde bronnen werd al eens gevonden in een onderzoek naar jeugdcriminaliteit. Rond dit onderwerp bleken kwaliteitskranten vaker geneigd te zijn om politici van de regerende partijen te citeren, terwijl populaire kranten meer kozen voor sensationele verhalen (Ruigrok et al., 2016). Door de veranderingen in het medialandschap is het echter ook mogelijk dat de verschillen tussen kranten kleiner worden. Dit zou gebeuren onder de druk van commercie, waarbij zowel kwaliteitskranten als populaire kranten kunnen kiezen voor het Market model.

Politici proberen op hun beurt de aandacht van de media te winnen. Zo trok Geert Wilders veel aandacht rondom de publicatie van Fitna, door telkens met een klein nieuwtje te komen (Ruigrok, Scholten, Krijt, & Schaper, 2009). Het is echter niet altijd even makkelijk om die eigen boodschap bij het publiek te krijgen. Zo stelt Koopmans (2004) dat de media fungeren als een plek voor politieke communicatie, waar maar weinig ruimte is en het aantal potentiële actoren juist ontzettend hoog. Er is niet alleen sprake van politici die een politieke boodschap willen uiten, maar ook belangengroepen, sociale bewegingen en opiniemakers staan te dringen. Volgens Koopmans (2004) moeten media gebruik maken van filters om de ontstane concurrentie op te vangen. Deze filters bestaan uit factoren als: nieuwheid, bekendheid, het aanzien van een spreker, de grootte van het conflict en de mogelijkheden voor dramatisering (Roggeband & Vliegthart, 2007). Naast het gegeven dat politici zich hierdoor goed moeten profileren om eruit te springen, geeft het aan dat media een nog grotere rol hebben in de toon van het migratiedebat.

Net als het publieke debat, speelt het politieke migratiedebat ook een belangrijke rol in dit onderzoek. Vliegthart en Roggeband (2007) toonden al aan dat er sprake is van beïnvloeding tussen beide gebieden, niet alleen in de hoeveelheid aandacht, maar ook in de

wijze waarop er over immigratie en integratie wordt gepraat, oftewel de frames die worden gehanteerd en het aanhalen van bepaalde politieke bronnen.

Om een goed beeld van het debat te krijgen, is het daarom belangrijk om de focus te leggen op de hoeveelheid aandacht, bronnen en toon. De hoeveelheid aandacht voor het onderwerp draagt bij aan een bepaald beeld: het is nu eenmaal zo dat sommige politieke partijen meer aandacht vestigen op immigratie dan anderen. Het gevolg van een grote hoeveelheid aandacht voor immigratie vanuit de media is dat deze partijen meer aandacht naar zich toe kunnen trekken (Petrocik, 1996). Daarnaast hebben de keuzes die journalisten maken in het kiezen van een bron bij een onderwerp een grote invloed op de toon van het nieuws. Als een journalist voornamelijk rechtse bronnen aan het woord laat komen, zal dit ervoor zorgen dat het publieke debat een rechtse toon krijgt. Tot slot kan door onderzoek te doen naar de toon, dieper worden ingegaan op de inhoud van het debat. Door te kijken naar de verschillende frames in het migratiedebat, en deze als links en rechts in te delen, kan worden vastgesteld welke toon het meest dominant is in het debat. In de volgende paragrafen zal uitvoerig worden ingegaan op de drie onderdelen van het Nederlandse migratiedebat.

2.1 Nieuwsselectie

Allereerst de hoeveelheid nieuws. Hierbij wordt gekeken naar wanneer journalisten publiceren over immigratie en integratie. In andere woorden: wanneer wordt het onderwerp nieuwswaardig? Volgens Staab (1990) brengt het concept ‘newsfactors’ de nieuwsselectie van journalisten terug naar enkel de specifieke kenmerken van een gebeurtenis. Deze kenmerken moeten de juiste nieuwswaarden hebben om relevant te worden. Galtung en Ruge (1965) waren de eersten die over deze nieuwswaarden schreven. Volgens Helfer en Van Aelst (2015: 3) worden deze nieuwswaarden gebaseerd op ‘common views, particularly among journalists, about what is believed to be intrinsically relevant and interesting for the public.’ Gebeurtenissen die zich dichtbij de leefwereld van het publiek afspelen hebben hierbij een grotere kans om verslagen te worden door media (Helfer, & Van Aelst, 2015). Nieuwswaarden zijn echter geen weergave van de informatie die burgers graag willen, maar eerder een reflectie van sociologische, culturele en organisatorische normen, gecombineerd met economische factoren (Weaver, Beam, Brownlee, Voakes, & Wilhoit, 2007). Ondanks deze bewering, is het wel belangrijk om de nieuwswaarden te onderzoeken, omdat nieuwswaarden beslissen wat voor informatie door de burgers geconsumeerd wordt. Een aantal andere relevante nieuwswaarden zijn een referentie naar een eerste wereldland, een referentie naar iets negatiefs en de continuïteit, als iets groot nieuws is dan blijft dit onderwerp een tijdje extra aandacht krijgen

(Galtung & Ruge, 1965; Harcup & O'Neill, 2001). Daarnaast is de grootte van een probleem belangrijk: de potentiële impact op een grote groep mensen en de relevantie, de directe impact die het heeft op de omgeving van het publiek (Harcup & O'Neill, 2016). Elk verhaal dat wordt gepubliceerd in media, moet tenminste voldoen aan een van de nieuwswaarden, waarbij het nog beter is als er wordt voldaan aan meerdere nieuwswaarden.

Het zijn echter niet alleen nieuwswaarden die zwaar wegen in het besluitproces voor het publiceren van een artikel. De invloed van journalisten kan ook verschillen: sommige journalisten hebben een grotere invloed dan anderen en daarom zal de beslissing van deze journalisten zwaarder wegen (Harcup & O'Neill, 2016). Harcup en O'Neill (2016) voegen hier verder aan toe dat een aantal nieuwswaarden erg interpretatief zijn en daarom altijd discussieerbaar blijven. Daarnaast is er door het veranderende medialandschap ook een verandering te zien in nieuwswaarden. Hoe vaak een verhaal online wordt gelezen kan nauwkeurig worden gevolgd, waardoor journalisten zich kunnen baseren op de uitkomsten en het publiek het belang van bepaalde nieuwswaarden kan beïnvloeden (Harcup & O'Neill, 2016). Hierdoor is een aantal nieuwe nieuwswaarden ontstaan, zoals shareability, verhalen die mogelijk veel worden gedeeld op sociale media, en audio-visuels, verhalen met foto's en videobeelden die kunnen worden gecombineerd met infographics (Harcup & O'Neill, 2016). Een ander gevolg is dat verhalen met de meeste lezers meer kans maken om extra aandacht te krijgen in vervolgv verhalen (Welbers et al., 2015). Hoewel redacteurs zelf aangaven dat dit in strijd is met de professionele normen van de journalistiek, is dit nog steeds een relevante ontwikkeling (Welbers et al., 2015). Nieuwswaarden spelen niet altijd een centrale rol meer in het besluitproces. Bij het Market model worden de keuzes van redacties zelfs beïnvloed door het publiek. Daarom is het belangrijk om dit te onderzoeken. Als journalisten meer gaan schrijven over immigratie omdat mensen daar meer op klikken, kan dat veel zeggen over de behoeften van het publiek en de waarde die wordt gehecht aan het thema.

Vliegthart en Roggeband (2007) vonden in september en oktober 2001 een grote piek in de berichtgeving over immigratie in de Nederlandse media. 9/11 voldoet aan alle genoemde nieuwswaarden en daarom werd het dan ook breed uitgemeten in de media. Drie jaar later is een soortgelijke piek te zien, als Theo van Gogh wordt vermoord. Vliegthart en Roggeband (2007) constateerden daarnaast dat de aandacht vanuit de politiek voor immigratie een jaarlijkse cyclus laat zien, waarbij er in een aantal maanden weinig activiteit in het migratiedebat is, terwijl andere maanden pieken. Nieuwswaarden kunnen ook van invloed zijn op de politieke agenda. Zo constateerde Korthagen (2011) in haar case study naar het politieke en mediadebat

rondom de mediahype over overlastgevende jeugd in Gouda, dat het politieke debat en het overheidsoptreden werden beïnvloed door de media. Dit kwam door de hoeveelheid nieuws die media produceerden over het onderwerp, waarbij journalisten zaken van elkaar overnemen. Doordat een politicus zoals Wilders stelde dat hij het leger naar de woonwijk wilde sturen, werd het debat nog verder gedramatiseerd (Korthagen, 2011), waardoor het onderwerp weer aan meer nieuwswaarden voldeed en dus vaker voorkwam in de media. Met name het afgelopen jaar besteden kranten meer aandacht aan immigratie door de vluchtelingencrisis (Van Teeffelen, 2016). Om die reden is het interessant om te kijken of dit ook geldt voor het politieke debat. De vluchtelingencrisis speelt zich deels af in Nederland zelf en kan daarom niet worden genegeerd door de politiek. Er bleek daarnaast in het onderzoek van Vliegthart en Roggeband (2007) dat er op korte termijn weinig sprake was van beïnvloeding tussen het debat in de media en politiek, terwijl dat zich juist wel op lange termijn in beide richtingen voordeed. Het is daarom tevens interessant om deze beïnvloeding tussen politiek en media nader te onderzoeken.

Hoe meer nieuwswaardigheid een bepaald onderwerp heeft, hoe meer artikelen erover geschreven zullen worden. Aangezien in dit onderzoek op basis van nieuwsselectie wordt gekeken naar de eventueel toegenomen aandacht voor immigratie en integratie in zowel de media als de politieke arena, kan dit het beste door te kijken naar de kwantiteit.

DV1: In hoeverre is er sprake van een stijging van de aandacht voor immigratie en integratie in het publieke debat in de periode 1995-2015?

DV2: In hoeverre is er een relatie tussen het debat zoals gevoerd in de politieke arena en de media?

2.2 Bronnen in het debat

Naast een selectie van nieuws is het ook van belang welke bronnen er worden geselecteerd om het nieuws te duiden, alsmede welke bronnen domineren in het publieke debat. Bronnen hebben de mogelijkheid het debat te sturen, oftewel de ‘primary definer’ te worden van een nieuw onderwerp: ‘The ‘primary definers’ set the parameters and principle categories for all subsequent news media and public discussion by framing what the problem is’ (Hall et al., 1978: 59). Door het uitkiezen van specifieke bronnen door journalisten, kan een bepaald geluid op de voorgrond worden geplaatst. Dit kan in het migratiedebat gebeuren door bijvoorbeeld politici van een bepaalde politieke partij meer aan het woord te laten dan andere partijen in de kranten. Een publiek debat dat wordt gedomineerd door immigratie kan voor de politieke partijen die dit onderwerp hoog op de agenda hebben staan, een politiek voordeel opleveren.

Zo stelt de issue-ownership theorie, hier gedefinieerd door Petrocik (1996: 826): ‘The theory of issue ownership finds a campaign effect when a candidate successfully frames the vote choice as a decision to be made in terms of problems facing the country that he is better able to “handle” than his opponent.’ Een partij kan het publieke debat als ‘primary definer’ sturen naar migratie, wat ervoor zorgt dat de partij kan profiteren van de extra aandacht voor dit onderwerp.

Dit is ook wat in 1980 gebeurde in de Verenigde Staten. Tijdens de Amerikaanse presidentsverkiezingen had Carter de leiding bij de onderwerpen economie en buitenlandse politiek, totdat Reagan deze onderwerpen door middel van een lange toespraak over wist te nemen (Petrocik, 1996). Het gevolg van deze wisseling was dat stemmers die veel waarde hechtten aan deze onderwerpen de overstap maakten naar Reagan, aldus Petrocik (1996). Hoewel deze onderwerpen cruciaal bleken te zijn bij de Amerikaanse verkiezingen in 1980, is de invloed van een bepaald onderwerp niet altijd van zo’n groot belang. Het draait in campagnes om de verschillende boodschappen tijdens een campagne: als een campagne drie maanden duurt is het effect anders dan als het slechts een week duurt (Petrocik, 1996). In die drie maanden kunnen allerlei verschillende onderwerpen worden behandeld, terwijl daar binnen een week minder tijd voor is. Het is daarnaast ook niet zo dat een onderwerp altijd zo snel over kan worden genomen als bij de verkiezingen in 1980. Dit kan een langdurig proces zijn, waarbij een partij zich zo sterk mogelijk moet profileren ten opzichte van de issue-owner. Vervolgens is het gunstig voor een partij, ook in een campagne van drie maanden, dat het politieke debat zoveel mogelijk gericht is op het onderwerp waar de partij voor staat. De campagnetijd staat echter niet centraal in dit onderzoek, maar toch heeft de issue-owner op het gebied van migratie er baat bij dat het debat gericht is op zijn onderwerp. Op die manier is het mogelijk om goed te scoren in de peilingen, wat een partij relevant houdt.

In Nederland kunnen partijen ook onderwerpen van elkaar overnemen. Zo bleek de LPF in staat om het onderwerp migratie over te nemen van de VVD bij de verkiezingen in 2002 (Kleinnijenhuis, Oegema, de Ridder, van Hoof, & Vliegthart, 2003). Uit recentere onderzoeken bleek daarnaast dat het grootste deel van de participanten migratie associeert met de PVV (Bos et al., 2014; Ruigrok et al., 2017). Dit duidt erop dat de PVV het issue-ownership van migratie in handen heeft. Volgens de theorie zou de PVV vaker moeten worden geciteerd in artikelen over migratie.

Aan de andere kant zijn journalisten sterk geneigd om politici van een regerende partij te citeren in de zoektocht naar een goede bron. Zo beschrijft de indexing theorie het idee dat journalisten gebruik maken van een vast lijstje politici die zij kunnen citeren bij het verslaan

van een politiek onderwerp (Bennet, 1990). Hierbij zijn het volgens Bennett vooral de machthebbers die het meest zullen worden geciteerd, vooral als er geen groot tegengeluid in het debat te vinden is. Zo hebben Ruigrok, Van Atteveldt, Gagestein en Jacobi (2016) aangetoond dat er bij het onderwerp jeugdcriminaliteit sprake was van een sterke mate van indexing bij journalisten. De bewindslieden van het centrum rechtse kabinet, met gedoogsteun van de PVV, werden in 2011 veel vaker geciteerd in de media dan de bewindslieden van het centrum rechtse kabinet dat in 2007 aan de macht was. In die tijd gaven de journalisten veel meer ruimte aan de oppositiepartijen, vooral de PVV. Dat is een goed voorbeeld van de wisselwerking tussen beide theorieën. Hoewel de machthebbers in 2011 veel vaker werden geciteerd, was er in 2007 een grote rol weggelegd voor issue-owner PVV. Dit kan worden verklaard door de ontdekking van Smith (2010) dat populistische rechtse partijen, waar de PVV ook onder valt, voordeel hebben van een toename in de aandacht voor criminaliteit. Hier is duidelijk sprake van in het debat over jeugdcriminaliteit.

Benson en Wood (2015) hebben gekeken naar berichtgeving over migratie door media uit de Verenigde Staten, Noorwegen en Frankrijk. Zij ontdekten dat de gebruikte bronnen in deze berichtgeving niet werden gedomineerd door de machthebbende partijen. Vooral in de Verenigde Staten bleek dat, ondanks dat de democraten de macht hadden, slechts 11% van de quotes van deze kant kwamen, tegenover 23% van de republikeinen. Hoewel de Amerikaanse regering in die tijd met een meerderheid van Democraten in de senaat en een meerderheid van Republikeinen in het huis van afgevaardigden, al verdeeld was, concludeerden zij dat de dominantie van de oppositie opmerkelijk was. Hieruit blijkt dat de indexing theorie niet van toepassing is op het Amerikaanse migratiedebat. Het zijn de rechtseren republikeinen, die als issue-owner meer aan het woord komen in de media.

Met dit alles in het achterhoofd is het interessant om te onderzoeken welke bronnen dominant waren in het publieke migratiedebat in Nederland. Het is daarbij niet alleen interessant om te kijken naar de rol van politici, maar ook naar de politieke richting.

DV3: Welke politieke bronnen zijn dominant in het publieke migratiedebat?

DV4: In hoeverre komen politici van rechtse partijen en politici van linkse partijen aan het woord in zowel de politieke handelingen als de media?

2.3 Framing van het nieuws: linkse en rechtse frames

Naast de hoeveelheid nieuws en de bronnen is het ook van belang om te kijken naar de wijze waarop een onderwerp wordt besproken in het publieke debat, oftewel de framing van het debat.

Een veel gebruikte definitie van framing is afkomstig van Entman (1993: 52): ‘To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular definition of a problem, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described.’ Deze frames kunnen zowel in de media als in de politieke debatten worden gevonden. Om te onderzoeken of er sprake is van een verrechtsing van het debat is het noodzakelijk om te kijken naar de verschillende wijzen waarop het debat is gevoerd, oftewel de frames die worden gebruikt. In deze paragraaf worden voorgaande onderzoeken besproken, waaruit een verdeling van deze frames in rechtse en linkse frames tot stand zal komen.

Het is tevens belangrijk onderzoeken of er een overeenkomst is in de gebruikte frames in het politieke en publieke debat. Uit het onderzoek van Korthagen (2011), over de mediahype rond overlastgevende jeugd in Gouda, bleek niet alleen dat de media invloed uit konden oefenen op het politieke debat en het overheidsoptreden door de hoeveelheid nieuws, maar ook door de toon van het debat. Doordat journalisten dingen van elkaar overnamen, werden woorden als ‘terreur’ en ‘rellen’ snel verspreid, wat zorgde voor een onnodige dramatisering van de gebeurtenissen. Uit het onderzoek van Vliegthart en Roggeband (2007) bleek ook dat de toename van het gebruik van een bepaald frame in het ene debat, leidde tot een toename in het andere. Dit gebeurde echter wel alleen als het frame voorheen al eens was voorgekomen. Media bleken politieke frames, die nog niet vaak waren gebruikt door media zelf, zelden over te nemen. Zo bleek dat het emancipatieframe, dat een dominante rol had binnen het politieke debat, maar weinig werd overgenomen door media.

Uit eerder onderzoek naar de gebruikte frames rondom asielzoekers in Nederlandse regionale dagbladen, bleek dat kranten veelal dezelfde frames hanteren wanneer zij berichten over asielzoekers (d’Haenens, & de Lange, 2001). Dit was een opvallend resultaat, omdat de houding van het publiek tegenover migranten verschilde. Toch is er veel onderzoek dat verschillen aantoonde tussen kranten in Nederlandse media, maar ook in andere landen. De mediaframes die in dit onderzoek worden gebruikt staan in de tabel hieronder:

Tabel 1: de linkse en rechtse frames in het migratiedebat

Links	Rechts
Migratie als verrijkingframe	Bedreigingsframe
Slachtofferframe	Probleemframe
Multiculturele beleidsframe	Strenger beleidsframe

Deze frames zijn ingedeeld op de politiek linkse of rechtse toon. In Nederland is gebleken dat de partijprogramma's van de rechtse partijen CD, LPF en PVV erg nadrukkelijk pleiten voor beperking van immigratie, terwijl de linkse partijen SP en GroenLinks aan de andere kant veel aandacht besteden aan integratie van migranten (Van der Brug et al., 2009). In hetzelfde onderzoek wordt gesteld dat het grootste verschil is te vinden tussen links en rechts: rechts wil een veel strenger beleid op de gebieden integratie en immigratie, terwijl links veel minder ver gaat en zich zelfs enigszins afzet tegen deze verharding van het beleid.

Vanaf de jaren 90 is er een grote verschuiving in het migratiedebat te zien. Hoewel het idee van culturele aanpassing en beperking van migratie al onder de bevolking leeft in de jaren 90, rust hier in het politieke debat een taboe op (Van der Brug et al., 2009). Dit verandert pas aan het begin van deze eeuw, waarin het debat steeds verder naar rechts verschuift, met de felle islamkritiek van Wilders als uiterste (Van der Brug et al., 2009). Vliegthart en Roggeband (2007) constateren niet voor niets dat het rechtse frame islam als bedreiging dominant wordt na 9/11, terwijl het linkse multiculturele frame aan terrein inlevert. Het grote verschil tussen beide stromingen vormt de basis van dit onderzoek. Daarom zijn de frames die vaak voorkomen in het migratiedebat ingedeeld in linkse en rechtse frames. Dit is gebeurd op basis van wetenschappelijke literatuur en alle frames bestaan uit verschillende frames die zijn gevonden in eerder onderzoek. Er zijn meer rechtse dan linkse frames te vinden. Dit komt omdat vooral extreemrechtse partijen de focus van het partijprogramma leggen op immigratie en integratie (Van der Brug et al., 2009).

2.3.1 Prognostic en diagnostic frames

Verder kunnen deze linkse en rechtse frames ook op een andere wetenschappelijke manier worden ingedeeld. Snow en Benford (2000) onderscheiden drie verschillende taken die frames kunnen hebben, namelijk diagnostic, prognostic en motivational, waarbij de eerste twee relevant zijn voor dit onderzoek. Bij diagnostic framing wordt een probleem en de oorzaken hiervan beschreven, terwijl prognostic framing draait om het beschrijven van een mogelijke oplossing van het probleem, of tenminste een plan van aanpak (Snow & Benford, 2000).

Hoewel er nog niet veel onderzoek is gedaan naar diagnostic en prognostic frames in het migratiedebat, geldt dit wel voor andere debatten. Een voorbeeld hiervan is het klimaatdebat, waarin Hoffman (2011) ontdekte dat klimaatsceptische journalisten in bijna 95

procent van de artikelen gebruik maakten van diagnostic frames om het klimaatprobleem in twijfel te trekken. Journalisten die het erover eens zijn dat klimaatverandering echt is, maken daarentegen meer gebruik van prognostic frames, waarbij ze kijken welk politiek beleid nodig is om deze verandering zoveel mogelijk tegen te gaan (Hoffman, 2011).

Het gebruik van prognostic en diagnostic frames in het migratiedebat kan een diepere blik werpen op de toon van het migratiedebat. Wordt er vooral over het probleem gepraat, of komen er juist vaker oplossingen aan bod? Aangezien de theorie nog niet veel onderzocht is in het migratiedebat, is het interessant om dat eens toe te passen op het Nederlandse migratiedebat. Yilmaz (2012) ontdekte dat populistische extreemrechtse partijen de focus van het Europese migratiedebat verlegden naar de culturele dreiging die migratie vormt voor de ontvangende samenleving, wat een diagnostic frame is. Aangezien de opkomst van extreemrechtse partijen pas sinds de eeuwwisseling in Nederland heeft plaatsgevonden (Van der Brug et al., 2009), is het mogelijk dat het gebruik van diagnostic frames is toegenomen.

Om het gebruik van diagnostic en prognostic frames te onderzoeken, zijn de reeds gebruikte frames tevens op basis hiervan ingedeeld, zoals je in de onderstaande tabel kunt zien:

Tabel 2: de diagnostic en prognostic frames in het migratiedebat

Diagnostic	Prognostic
Migratie als verrijkingframe	Multiculturele beleidsframe
Slachtofferframe	Strenger beleidsframe
Probleemframe	Terugkeerframe
Bedreigingsframe	

Het is belangrijk om per frame te bekijken waar de oorsprong ligt. Om die reden zal nu per frame worden uitgelegd wat de betekenis is en waar die vandaan komt.

2.3.2 Het bedreigingsframe

Het allereerste rechtse frame dat centraal zal staan in het onderzoek, heeft betrekking op het idee dat migranten die naar Europa komen een bedreiging vormen voor de ontvangende samenleving. Roggeband en Vliegenthart (2007) onderzochten het migratiedebat in zowel de politiek als de media. Zij maakten hier onder andere gebruik van de twee rechtse frames slachtoffer en islam als bedreiging, waarbij het slachtoffer frame betrekking heeft op vrouwen als slachtoffer van de onderdrukkende islamitische cultuur. Vooral het frame islam als

bedreiging bleek na 9/11 veel vaker voor te komen (Roggeband & Vliegthart, 2007). De frames ‘islam als bedreiging’ en ‘vrouwen als slachtoffer van de onderdrukkende islamitische cultuur’ zijn het gevolg van interventies van extreemrechtse partijen op de hegemonie van mensen (Yilmaz, 2012). Yilmaz (2012) stelt hierbij dat populistische extreemrechtse partijen in Europa in de jaren tachtig tot het migratiedebat zijn toegetreden en door de loop der jaren hebben gezorgd voor een manifestatie van het beeld dat de islamitische cultuur minderwaardig is en daarom een bedreiging is voor Europa.

Naast het zojuist besproken specifieke bedreigingsframe, is er ook sprake van een algemener rechts frame: een bedreigingsframe (Dekker & Scholten, 2015). Het gaat hier om de bedreiging die asielzoekers vormen voor de samenleving waarin ze terechtkomen. Termen die vaak voorkomen bij het gebruik van dit frame is een ‘tsunami’ van vluchtelingen of ‘Fort Europa’. Daarnaast is er volgens Van Gorp (2006) nog een andere vorm van bedreiging: zo beschrijft hij het vreemdelingen zijn indringers-frame. Hierbij worden vluchtelingen beschreven als profiteurs en in het uiterste geval zelfs als berekende criminelen (Van Gorp, 2006).

Het bedreigingsframe is een rechts frame. Dit blijkt wel in Frankrijk, waar asielzoekers door extreemrechtse politici als ‘anderen’ worden gepresenteerd en beschuldigd van het misbruiken van Franse wetten en regels, oftewel asielzoekers worden gecriminaliseerd (Van der Valk, 2003). Het gaat hierbij echter wel om de extreemrechtse politici. Er is een verschil tussen rechtse partijen en extreemrechtse partijen in het gebruik van bepaalde frames: rechtse partijen zijn gematigder. Dit verschil komt overduidelijk naar voren bij het vergelijken van de verkiezingsprogramma’s van de VVD en PVV uit 2012. Zo staat in het programma van de VVD het volgende over immigratie (2012: 51): ‘De VVD ziet kansen voor hoogopgeleide kennismigranten om ons land en onze economie te versterken. Maar de ongecontroleerde toestroom van kansarme en laagopgeleide migranten van de laatste decennia, leidde tot grote problemen in de wijken, op scholen, op de arbeidsmarkt en op het vlak van criminaliteit.’ De visie van de PVV is echter een stuk harder (2012: 35): ‘De massa-immigratie is intens schadelijk voor Nederland. Buiten de problemen met de islam die we nu geïmporteerd hebben, zien we een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen op het gebied van uitkeringsafhankelijkheid, antisemitisme, homohaar, vrouwendiscriminatie, criminaliteit, overlast, schooluitval en eerwraak.’

2.3.3 Het probleemframe

Immigratie zorgt aan alle kanten voor problemen. Zowel de vluchtelingen als de overheid lopen regelmatig tegen allerlei obstakels aan. Rondom de problemen waar immigratie voor zorgt vonden Benson en Wood (2015) in Noorse en Franse media dan ook een rechts frame. Het rechtse perspectief behandelt immigratie als een probleem voor de autoriteiten. Volgens Benson en Wood (2015) zorgt immigratie voor meerdere problemen waar politici mee te maken krijgen. Zo kunnen politici onder vuur komen te liggen vanwege hun visie op het gebied van immigratie, verder kan het migratiebeleid van de overheid onbedoelde negatieve consequenties met zich meebrengen. Daarnaast is er ook nog de mogelijkheid dat immigratie zorgt voor problemen op diplomatiek gebied en tot slot tast illegale migratie het gehele legale migratiebeleid aan. Al deze problemen horen bij het frame probleem voor de autoriteiten. Dit frame bleek dominant in rechtse kwaliteitskranten in zowel Noorwegen als Frankrijk (Benson & Wood, 2015) en zal als probleemframe in dit onderzoek worden opgenomen.

Daarnaast is er nog een ander frame dat is gerelateerd aan het probleemframe: het economische consequenties frame van D'Haenens en De Lange (2001). Dit frame laat zien wat de economische consequenties zijn van, in dit geval, immigratie en de impact die dit zal hebben op een individu, groep, institutie, regio of land (d'Haenens & De Lange, 2001). Het economische consequenties frame werd al door Semetko en Valkenburg (2000) gevonden in zowel Nederlandse kranten als het journaal. Het is daarom te verwachten dat hier ook sprake van zal zijn in dit onderzoek.

Het benadrukken van de economische gevolgen van immigratie, hierbij in de negatieve zin, kan zorgen voor een negatieve houding ten opzichte van immigratie. Aangezien de tegenstanders van toenemende immigratie aan de rechterkant van het politieke spectrum staan, hoort dit frame bij de rechtse. Volgens d'Haenens en De Lange (2001), heeft de economische impact nieuwswaarde, waardoor dit soort verhalen relevant zijn voor het publiek. Het is daarom te verwachten dat dit ook zo rond immigratie zal zijn.

2.3.4 Het strenger beleidsframe

Om in dit onderzoek een goed beeld te krijgen van het migratiedebat, is het tevens belangrijk om te kijken naar het migratiedebat in de politieke arena. Rond de eeuwwisseling werd in dit debat steeds meer nadruk gelegd op culturele aanpassing van migranten in Nederland (Engbersen et al., 2003). Zo lijkt het rechtse frame culturele aanpassing vanaf 2002 het nieuwe dominante discours in de politiek (Van der Brug et al., 2009). In andere landen wordt tevens

gezocht naar de oplossing van migratievraagstukken. Er zijn hierbij verschillende frames voor de oplossing van migratieproblemen als voor het algemene migratiebeleid. De resultaten van het onderzoek van Benson en Wood (2015) toonden een rechts frame voor oplossing van migratieproblemen aan: in zowel Frankrijk als de Verenigde Staten bleek een rechtse strengere handhaving van het beleid het dominante frame.

Het frame voor een strengere handhaving van het beleid stelt allerlei versterkingen van het migratiebeleid voor. Zo moeten er zwaardere straffen komen voor overtredingen van de migratiewetten, ook voor burgers die illegale migranten onderdak bieden; meer politie om aan immigratie gerelateerde criminaliteit te bestrijden; meer middelen om grenscontroles te handhaven en versterken en de kans op werk, gezondheidszorg, onderwijs en andere diensten ontzeggen voor migranten zodat zij uit zichzelf vertrekken (Benson & Wood, 2015).

Het idee van een strengere handhaving is ook in de Franse extreemrechtse hoek een belangrijk onderdeel van het gedachtegoed (Van der Valk, 2003). Zo bleken Franse extreemrechtse politici veelal gebruik te maken van metaforen die betrekking hadden op het grote risico dat Frankrijk zou nemen met minder restricties op het gebied van immigratie en hoe makkelijk het is voor een asielzoeker om een verblijfsvergunning te krijgen (Van der Valk, 2003). Het geeft des te meer aan hoe belangrijk een strenger beleid is voor extreemrechtse partijen.

Naast het idee van een strenger beleid, vonden Roggeband en Vliegthart (2007) ook het rechtse frame beperkend. Hierbij wordt de komst van migranten gezien als een probleem en dan met name wanneer deze niet economisch onafhankelijk zijn. Roggeband en Vliegthart (2007) doelen hiermee vooral op migranten die naar Nederland komen om te trouwen met allochtone Nederlanders. Voor deze groep worden vaak woorden gebruikt als ‘nieuwkomers’ en ‘importbruiden’, volgens de wetenschappers. Dit frame is daarom tevens verbonden met geslacht: politici spreken over vrouwelijke migranten als het over dit onderwerp gaat (Roggeband & Vliegthart, 2007). De oplossingen die voor deze groep worden aangedragen zijn meer beperkingen voor inkomende migranten, zoals geen vaste verblijfsvergunning aanbieden, aldus Roggeband en Vliegthart (2007).

Kortom, het strenger beleidsframe bestaat uit de drie hierboven besproken frames: het strengere handhaving van het beleidframe van Benson en Wood (2015), het beperkendframe van Roggeband en Vliegthart (2007) en het dominante discours in de politiek, waarbij van migranten wordt verwacht dat zij zich cultureel aanpassen (Van der Brug et al., 2009).

2.3.5 Het terugkeerframe

Het vierde rechtse frame in dit onderzoek is het terugkeerframe. Bij dit frame moeten vluchtelingen terugkeren naar het land van herkomst, zodat de zogenaamde eigen bevolking wordt beschermd tegen het gevaar dat asielzoekers met zich meebrengen (Van Gorp, 2006). Nickels (2007) vond dit frame in de Luxemburgse media en definieerde het. De media die Nickels (2007) onderzocht schreven over een tekort aan huisvesting, waardoor asielzoekers niet permanent mochten blijven. Daarom werd asielzoekers aangeraden om terug te keren naar het eigen land. Mochten de asielzoekers dit niet willen doen op een vrijwillige basis, achtten de media het zelfs acceptabel om dit door middel van dwang te doen zolang het op een humane wijze gebeurde (Nickels, 2007). Dit terugkeerframe kan worden gezien als een rechts frame in het debat over het politieke beleid omtrent immigratie.

Het terugkeerframe heeft een verband met twee van de eerder besproken frames. Er wordt uitgegaan van een zekere bedreiging die asielzoekers vormen voor de ontvangende samenleving, terwijl het terugsturen van asielzoekers tegelijkertijd onder rechts beleid hoort. Omdat het frame niet duidelijk was te plaatsen in specifiek een van de twee frames, maar het frame wel relevant is gebleken voor het onderzoek, is ervoor gekozen om er een apart frame van te maken.

2.3.6 Het migratie als verrijkingframe

Het eerste linkse frame dat zal worden besproken komt van Benson en Wood (2015), die vonden het geen probleemframe. Dit frame beschrijft, volgens de onderzoekers, de positieve bijdrage die immigratie aan de ontvangende samenleving biedt en daarbij vormt het geen probleem voor het alledaagse leven. Een voorbeeld dat hierbij wordt genoemd is het idee dat migranten harde werkers zijn die werk doen dat anderen niet willen doen. Verder benoemt het frame ook de bijdrage die migranten leveren aan de culturele diversiteit, de lokale economie, diversiteit en op allerlei andere gebieden (Benson & Wood, 2015).

Dit frame staat haaks op het idee van immigratie als bedreiging voor een ontvangende samenleving. Franse extreemrechtse politici zien linkse politici om die reden als bondgenoten van migranten (Van der Valk, 2003). Linkse politici worden, volgens Van der Valk (2003), door extreemrechtse collega's beschuldigd van het schaden van de belangen van het eigen land door hun kijk op immigratie. Het onderzoek toonde aan dat extreemrechtse partijen twee grote vijanden hebben in het migratiedebat: de migranten en de linkse partijen.

Een ander frame dat bij het geen probleemframe van Benson en Wood (2015) aansluit is het abstractieframe. Dit frame is gericht op het wegnemen van de aandacht voor een heel specifiek geval door de situatie heel abstract te beschrijven (Van Gorp, 2002). Volgens Van Gorp (2002) zorgt de abstracte beschrijving ervoor dat concrete en praktische bezwaren naar de achtergrond worden verdreven. Het abstractieframe past hierdoor bij het migratie als verrijkingframe: door te kijken naar het ‘grotere’ goed dat achter immigratie ligt, worden de nadelen ontkracht.

Er is sprake van zowel het geen probleemframe en abstractieframe in het ‘Alles in de tuin is prachtig’-frame van Van Gorp (2006). Hierbij gaat het om het benadrukken van alle positieve kanten van migratie en dus de positieve bijdrage die het levert aan de ontvangende samenleving. Als gevolg hiervan, worden bezwaren naar de achtergrond geschoven en is daar geen aandacht voor.

2.3.7 Het slachtofferframe

Zoals reeds besproken, zorgt immigratie voor problemen: zowel aan de kant van de overheid, als aan de kant van migranten. Bij het linkse frame rondom deze problemen ligt de focus op de problemen waar migranten tegenaan lopen in hun poging om zich te vestigen en een bestaan op te bouwen (Benson & Wood, 2015). Deze problemen bestaan volgens Benson en Wood (2015) bijvoorbeeld uit racisme, overtredingen van mensenrechten, geweld of een onmenselijke behandeling en daarnaast het gevaar dat migranten uitgebuit worden of moeten werken onder slechte omstandigheden in het gastland. Uit het onderzoek van Benson en Wood (2015) bleek dit frame dominant te zijn in linkse kwaliteitskranten en populaire kranten.

Verder ontdekte Van Gorp (2002) het onschuldige slachtofferframe. Hoewel hij bij het onderzoek ook veel aandacht had voor de beelden die werden gebruikt, is dit frame zeker interessant om op te nemen in het onderzoek. Van Gorp (2002) keek naar de manier waarop migranten werden geportretteerd: als slachtoffers of criminelen, waarbij vooral beelden van kinderen werden gebruikt als het ging om slachtoffers. In tekst kunnen asielzoekers tevens als slachtoffers worden beschreven, zo schrijft de wetenschapper over een geval waarbij media aantoonde dat asielzoekers de dupe waren van een beslissing van de Raad van State in België. Er zijn meerdere manieren waarop asielzoekers als slachtoffer kunnen worden beschreven: als slachtoffer van de ontvangende overheid, zoals hierboven staat beschreven, of als slachtoffer van de situatie in het thuisland. Het human interestframe van d’Haenens en De Lange (2001) sluit hier ook bij aan: daarbij wordt de nadruk gelegd op de persoonlijke en emotionele kant

van een gebeurtenis. Door het personaliseren van een probleem raakt de lezer veel directer betrokken bij een nieuwsverhaal (d'Haenens & De Lange, 2001).

Aan de linkerkant van het politieke spectrum leeft een positievere houding jegens de komst van asielzoekers naar Nederland. De frames die behoren tot het slachtofferframe voldoen ook meer aan positieve beeldvorming van migranten, waardoor het de stempel van een links frame krijgt.

2.3.8 Het multiculturele beleidsframe

Tot slot de linkse tegenhanger van het strenger beleidsframe: hoewel het rechtse culturele aanpassing als dominant discours geldt vanaf 2002, was er in 1994 nog sprake van de meer linkse multiculturele samenleving als dominant discours (Van der Brug et al., 2009). Over dit oude dominante discours hebben Roggeband en Vliegthart (2007) een frame ontdekt: het multicultureel frame. De wetenschappers schrijven dat het frame culturele diversiteit als verbetering voor de samenleving ziet, waarbij het de taak is van de overheid om ongelijkheden tegen te gaan. Daarnaast wordt gepredikt dat er altijd ruimte is voor meer diversiteit maar dat dingen als discriminatie ervoor kunnen zorgen dat migranten niet toetreden tot de hogere kringen in de samenleving. Daarom worden de dialoog en participatie door burgers gezien als de sleutel tot meer begrip en respect voor elkaar (Roggeband & Vliegthart, 2007).

Verder is er ook nog het emancipatie frame van Roggeband en Vliegthart (2007), dat tevens betrekking heeft op het linkse politieke beleid. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat migranten een achterstand hebben met betrekking tot gebruiken, visies en participatie in de samenleving. Het is de taak van de overheid om ervoor te zorgen dat er geen obstakels zijn voor migranten om onderdeel uit te maken van de arbeidsmarkt en beslissingen. Met andere woorden: de overheid moet ervoor zorgen dat migranten goed integreren en emanciperen, waarbij van migranten zelf ook een actieve houding wordt verwacht (Roggeband & Vliegthart, 2007). In 1989 waren het D66 en voornamelijk de PvdA die aandacht besteedden aan emancipatie en integratie: arbeidsparticipatie werd als belangrijkste oplossing gezien (Van der Brug et al., 2009). Door de jaren negentig heen bleef de PvdA aan dit idee vasthouden (Van der Brug et al., 2009). Het emancipatieframe kan vanwege meerdere redenen als links worden bestempeld. Allereerst is de PvdA een linkse partij, maar het belangrijkste argument is dat een beleid van integratie en emancipatie een positieve bijdrage is aan immigratie. Het idee bevordert het permanent vestigen van migranten in Nederland, terwijl rechts liever heeft dat migranten terugkeren naar het vaderland, zoals het geval is bij het eerder besproken terugkeerframe.

Tot slot zijn Benson en Wood (2015) in hun onderzoek ook een links beleidsframe tegengekomen: in Noorse, Franse en Amerikaanse linkse kwaliteitskranten kwam het linkse frame van (migratiegezinde) hervorming van het beleid als dominant naar voren. Dit frame bestaat, volgens Benson en Wood (2015), uit het idee dat er meer permanente verblijfsvergunningen moeten worden uitgedeeld, kinderen die illegaal het land in zijn gekomen automatisch een verblijfsvergunning horen te krijgen, net zoals mensen wier leven in gevaar is als ze teruggaan naar het land van herkomst. Daarnaast zou het systeem minder tijdrovend en tevens minder gecompliceerd moeten worden (Benson & Wood, 2015). Door dit frame met de twee frames van Roggeband en Vliegthart (2007) te combineren, ontstaat er een groot frame dat het linkse beleid goed in kaart brengt: het multicultureel beleidsframe.

2.3.9 Frames in het Nederlandse migratiedebat

Verder is het interessant om te kijken naar eerder onderzoek naar de dominantie van frames in het Nederlandse migratiedebat in zowel de politieke arena als de media. Uit het onderzoek van Roggeband en Vliegthart (2007) blijkt emancipatie het dominante frame bij de linkse partijen (SP, GroenLinks, PvdA) en centrale partijen (CDA, D66) en islam als bedreiging het dominante frame bij de rechtse partijen (VVD, CU, SGP, LPF). Het is om die reden de verwachting dat dit in de te onderzoeken periode nog steeds zo is, waarbij de LPF is vervangen door de PVV. De vergelijking tussen beide partijen lijkt treffend te zijn, aangezien de PVV het migratiestandpunt van de LPF heeft overgenomen. Daarnaast werd tevens onderzoek gedaan naar de verslaggeving over migratie in zowel kwaliteitskranten als populaire kranten. Roggeband en Vliegthart (2007) ontdekten dat het dominante frame in meer rechtse kranten als *De Telegraaf*, *NRC Handelsblad* en *Algemeen Dagblad*, islam als bedreiging was en dat daarbij vooral quotes van rechtse politici werden geplaatst. Het dominante frame bij de meer linkse kranten *Trouw* en *de Volkskrant* bleek daarentegen een links multicultureel en emancipatie frame.

Op basis van het voorgaande onderzoek naar frames in het migratiedebat, kunnen zowel een verwachting als twee onderzoeksvragen worden opgesteld. Uit eerder onderzoek bleek al eens dat het dominante frame in de politiek in de jaren negentig de linkse multiculturele samenleving was, terwijl dit rond de eeuwwisseling veranderde naar de rechtse culturele aanpassing (Van der Brug et al., 2009). Yilmaz (2012) gaat zelfs nog verder en spreekt over een politieke verrechtsing in Europa die al zeker twee decennia bezig is. Daarom ligt het in de lijn der verwachting dat het migratiedebat naar rechts is geschoven.

H1: Het migratiedebat zal in de loop der jaren een verschuiving naar meer rechtse frames laten zien.

Verder is de onderlinge beïnvloeding tussen het debat in de media en politiek al ruimschoots besproken. Het is belangrijk om te ontdekken in hoeverre deze beïnvloeding daadwerkelijk plaatsvindt.

DV5: In hoeverre is er sprake van een onderlinge beïnvloeding in de manier waarop er wordt gesproken over immigratie tussen media en politiek?

Tot slot is het belangrijk om te kijken naar het gebruik van prognostic en diagnostic frames in het migratiedebat. Hiervoor zijn de linkse en rechtse frames tevens ingedeeld in diagnostic en prognostic frames. Op deze manier kan een nog beter beeld worden geschetst van de toon van het Nederlandse migratiedebat.

DV6: Zijn prognostic of diagnostic frames dominant in het Nederlandse migratiedebat?

3. Methode

3.1 Dataverzameling

De twee kranten waar het onderzoek naar het migratiedebat in de media zal worden verricht zijn het *NRC Handelsblad* en *Algemeen Dagblad*. Om een goed beeld te krijgen van de verschuiving van het debat zal de berichtgeving vanaf 1995-2015 worden onderzocht. Takens, Ruigrok, Van Hoof en Scholten (2010) onderzochten de aandacht van de Nederlandse kranten voor bepaalde politieke partijen rondom de verkiezingen in 2006. Daaruit bleken het *NRC Handelsblad* en het *Algemeen Dagblad* het meest in het midden van het politieke spectrum te zitten. Er is bij beide kranten geen sprake van een overduidelijke en uitgesproken politieke voorkeur, zoals dit wel het geval is bij *De Telegraaf* en *de Volkskrant*. Een andere belangrijke overweging in het kiezen van twee kranten, was het verschil tussen populaire- en kwaliteitskranten. Het *NRC Handelsblad* staat bekend als een kwaliteitskrant, terwijl het *Algemeen Dagblad* wordt gezien als populaire krant. Door van beide soorten een krant te nemen, wordt het publieke debat onder beide type lezers van kranten bekeken, wat zorgt voor een meer doorsnee beeld van de Nederlandse bevolking. Het politieke debat zal worden geanalyseerd aan de hand van de handelingen in de Tweede Kamer in de periode 1995-2015.

Artikelen uit beide kranten staan in de Amsterdam Content Analysis Toolkit (AmCAT) een computerinfrastructuur voor het opslaan en analyseren van teksten (Van Atteveldt, 2008). Voor het verzamelen van geschikte artikelen is gebruik gemaakt van de zoekterm: immigra*

OR migrant* OR migrat* OR asielzoek*. De precision & recall score voor deze zoekterm is 89%, wat een hoge mate van betrouwbaarheid aangeeft. Met behulp van deze zoekterm zullen alle relevante kamerhandelingen en krantenartikelen in het *NRC Handelsblad* en het *Algemeen Dagblad* in de periode 1995 – 2015 geselecteerd worden. Deze artikelen zijn nodig voor de automatische inhoudsanalyse.

Verder zal er bij de handmatige inhoudsanalyse onderzoek worden gedaan naar twee periodes van 4 jaar, namelijk 1995 – 1998 en 2012 – 2015. Per periode komt dit neer op 200 artikelen per krant en 250 handelingen. De selectie van artikelen en kamerhandelingen zal gebeuren door middel van een gestratificeerde steekproef. In totaal zijn op basis hiervan, 800 krantenartikelen en 500 kamerhandelingen geanalyseerd. De keuze voor een relatief grote steekproef, zorgt voor een hogere betrouwbaarheid van het onderzoek (Bearden, Sharma & Teel, 1982).

3.2 Kwantitatieve inhoudsanalyse en operationalisatie

Voor dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van een kwantitatieve inhoudsanalyse. Een veel gebruikte definitie voor deze methode is die van Krippendorff (2004: 18): ‘Content analysis is a research technique for making replicable and valid inferences from texts to the contexts of their use.’ Door te kijken naar het gebruik van frames in teksten, kan een verandering in gebruik van frames door de jaren heen gevonden worden.

Er zijn twee typen kwantitatieve inhoudsanalyse: de handmatige en automatische inhoudsanalyse. Beide methoden zullen worden toegepast in dit onderzoek, waarbij het analyseprogramma AmCAT gebruikt wordt.

3.2.1 Automatische inhoudsanalyse

De eerste methode die zal worden gebruikt is de automatische inhoudsanalyse. Deze methode maakt het mogelijk om grote hoeveelheden tekst te kunnen analyseren, zonder dat het relatief heel erg veel tijd kost (Grimmer, & Stewart, 2013).

Om de hoeveelheid nieuws te meten, zal gebruik worden gemaakt van een automatische inhoudsanalyse. Dit is hiervoor de meest geschikte methode omdat er wordt gekeken naar een langere tijdsperiode, namelijk van 1995 tot en met 2015.

DVI: In hoeverre is er sprake van een stijging van de aandacht voor immigratie en integratie in het publieke debat over tijd?

Met de eerder besproken zoekterm, kunnen alle krantenartikelen met betrekking tot migratie worden gevonden. Deze worden vervolgens in de jaarlijkse aantallen ingedeeld.

DV2: In hoeverre is er een relatie tussen het debat zoals gevoerd in de politieke arena en de media?

Voor deze deelvraag zullen dezelfde data worden gebruikt. Deze zullen echter worden aangevuld met het percentage kamerhandelingen dat betrekking heeft op migratie.

3.2.2 Handmatige inhoudsanalyse

Door gebruik te maken van een handmatige analyse kunnen onderliggende betekenissen van teksten worden achterhaald en gecodeerd. Dit is niet mogelijk bij een automatische analyse. Om die reden zal er in dit onderzoek tevens gebruik worden gemaakt van de handmatige inhoudsanalyse.

3.2.2.1 Analyse van de bronnen

Om de aangehaalde bronnen in het publieke debat te onderzoeken, worden alle aangehaalde politieke bronnen in de krantenartikelen genoteerd. Hiervoor zullen tijdens het lezen van de artikelen twee vragen worden gesteld bij het coderen:

- Wordt er in het artikel of de politieke handeling een politicus of politieke partij aangehaald?
- Bij welke politieke partij hoort de aangehaalde politicus of welke partij wordt als geheel aangehaald?

Bij de eerste vraag is het slechts een kwestie van ja of nee, waarbij 0 voor 'nee' staat en 1 voor 'ja'. Om de betrouwbaarheid van deze vraag te meten, is de Cohen's Kappa berekend. Deze kwam uit op een 100% score, wat een hele hoge mate van betrouwbaarheid aangeeft. De tweede vraag kent een groter antwoordmodel. Hierbij kunnen alle verschillende politieke partijen worden aangehaald en daarom staat elk nummer voor een andere partij:

Tabel 2: de numerieke indeling van Nederlandse politieke partijen

Nummer	Partij	Nummer	Partij
1	VVD	8	CU
2	PVDA	9	PVDD
3	PVV	10	SGP
4	CDA	11	50 Plus

5	D66	12	CD
6	SP	13	CP
7	GroenLinks		

Deze verzameling van aangehaalde bronnen vormt de basis voor de benodigde dataverzameling voor de deelvragen 3 en 4.

DV3: Welke politieke bronnen zijn dominant in het publieke migratiedebat?

Met de eerder verkregen data, kunnen de aangehaalde bronnen vervolgens worden ingedeeld in drie categorieën: machthebbers, oppositie en issue-owner. Tijdens de eerste onderzoeksperiode bestaat de regering uit de VVD, PVDA en D66. Omdat VVD in die tijd ook kan worden gezien als issue-owner (Kleinnijenhuis, Oegema, de Ridder, van Hoof, & Vliegthart, 2003), is ervoor gekozen om deze ook alleen als issue-owner te markeren. Alle andere partijen vormen de oppositie. Tijdens de tweede onderzoeksperiode was er eerst sprake van een minderheidskabinet dat bestond uit de VVD en het CDA, dat werd opgevolgd door het kabinet van de VVD en PVDA. In diezelfde periode bleek de PVV issue-owner te zijn (Bos et al., 2014). Alle variabelen worden ingevuld met een 0, als er geen sprake was van een dergelijke bron, of een 1, als een bepaalde bron aan het woord kwam.

DV4: In hoeverre komen politici van rechtse partijen en politici van linkse partijen aan het woord in zowel de politieke handelingen als de media?

De verzamelde data kan tevens dienen als basis voor het vaststellen hoeveel de linkse en hoeveel de rechtse partijen worden aangehaald door journalisten. Op basis van de data kunnen alle bronnen worden ingedeeld in drie categorieën: links, centrum en rechts. Een 1 staat hierbij voor aanwezig, en een 0 voor afwezig.

Hierbij wordt eenzelfde verdeling in links-rechts gemaakt als Vliegthart en Roggeband (2007) gebruikten: de SP, GroenLinks en PvdA als linkse partijen, het CDA en D66 als centrale partijen en de VVD, CU, SGP en LPF als rechtse partijen. De overige partijen zijn daarnaast als volgt ingedeeld: de PVDD en 50 Plus als linkse partijen en de CP, CD en PVV als rechtse partijen.

3.2.2.2 Analyse van de frames

Om een goed antwoord te kunnen geven op deelvraag 5 en om hypothese 1 te toetsen, wordt in 800 krantenartikelen, en 500 kamerhandelingen gezocht naar frames. Aangezien framing over

het algemeen geen bewust proces is, zijn frames niet altijd uit te drukken in het gebruik van specifieke woorden. Het kan ook in de context van een tekst gevonden worden. Bij deze meting is daarom gekozen voor een handmatige inhoudsanalyse omdat deze methode meer focust op de onderliggende betekenis in een tekst.

Bij elk artikel wordt een aantal vragen gesteld die met 'ja' of 'nee' kunnen worden beantwoord, waarbij alle vragen horen bij linkse en rechtse frames die worden onderzocht. Om goed vast te stellen of een frame voorkomt in een artikel, zijn er per frame een aantal vragen opgesteld. Als een van deze vragen met 'ja' kan worden beantwoord, kunnen we stellen dat het frame inderdaad voor komt. Al de vragen zijn verzameld in een codeboek, die is te vinden in de bijlage.

De betrouwbaarheid van deze vragen is gemeten door middel van de intercodeurbetrouwbaarheid. Hiervoor is de overeenkomst tussen de antwoorden van twee codeurs berekend door middel van de Cohen's Kappa. Omdat een 'ja' op één vraag voldoende is om vast te stellen dat een frame voorkomt, is het Cohen's Kappa per frame berekend, niet per vraag.

3.2.2.2.1 Het bedreigingsframe

Dit frame wordt door Dekker en Scholten (2015) samengevat als de negatieve invloed die migranten hebben op de ontvangende samenleving. Asielzoekers kunnen in dit perspectief worden gezien als indringers: waarbij de beschrijving van deze mensen verschilt van profiteur tot berekende crimineel (Van Gorp, 2006). Bij het bedreigingsframe is tevens speciale aandacht voor islamitische migranten. Die worden gezien als een bedreiging voor Nederlandse waarden, waarbij vrouwen vaak als slachtoffer van de islamitische cultuur worden beschreven (Roggeband & Vliegthart, 2007).

Op basis van deze verschillende manieren van schrijven over de zogenaamde bedreiging van migranten voor de Nederlandse samenleving, is een aantal vragen tot stand gekomen. Met de onderstaande vier vragen kunnen alle mogelijke varianten van het bedreigingsframe worden gemeten.

Wordt de islam en islamitische cultuur beschreven als bedreiging voor de Westerse cultuur?

Wordt de vrouw geportretteerd als slachtoffer van de onderdrukkende islamitische cultuur?

Worden asielzoekers als bedreiging voor ontvangende samenleving beschreven?

Portretteert het artikel vluchtelingen in ieder geval als profiteurs of in het uiterste geval als criminelen?

Omdat ervoor is gekozen dat het frame aanwezig is als er op een van de vragen met ‘ja’ kan worden geantwoord, is de Cohen’s Kappa berekend over alle vier de vragen als geheel. Uit deze berekening kwam een betrouwbaarheid van 66%, wat voldoende wordt geacht.

3.2.2.2.2 Het probleemframe

Het probleemframe omhelst de migratie-gerelateerde problemen voor de overheid. Benson en Wood (2015) vonden dit frame en beschreven een aantal problemen voor de autoriteiten: politici kunnen onder vuur komen te liggen vanwege hun visie op migratie, er kunnen zich onbedoelde negatieve consequenties van het beleid voordoen, zoals mensensmokkelaars, en illegale migratie kan het migratiebeleid aantasten. Daarnaast kunnen de kosten die migratie met zich meebrengt ook een probleem vormen voor de overheid (D’Haenens & De Lange, 2001).

De onderstaande vier vragen hebben betrekking op elk van de vier problemen die migratie met zich mee kan brengen voor de autoriteiten.

Wordt een politicus bekritiseerd op zijn visie op immigratie of zorgt zijn visie ervoor dat hij onder vuur ligt?

Refereert het artikel aan onbedoelde negatieve consequenties van het migratiebeleid?

Zorgt illegale migratie voor problemen met betrekking tot het huidige migratiebeleid?

Refereert het artikel aan de kosten waar immigratie voor zorgt?

Omdat ervoor is gekozen dat het frame aanwezig is als er op een van de vragen met ‘ja’ kan worden geantwoord, is de Cohen’s Kappa berekend over alle vier de vragen als geheel. Uit deze berekening kwam een betrouwbaarheid van 62%, wat voldoende wordt geacht.

3.2.2.2.3 Het strenger beleidsframe

Het migratiedebat is een politieke aangelegenheid, en daarom is het belangrijk dat er ook rekening wordt gehouden met het beleid. Aan de rechterkant van het politieke spectrum gebeurt dit met het strenger beleidsframe.

Culturele aanpassing door migranten lijkt sinds 2002 het dominante frame in het politieke debat (Van der Brug et al., 2009). Dit beleidsframe wordt verder aangevuld door een aantal versterkingen van het migratiebeleid, om te zorgen voor een strengere aanpak. Hiertoe behoren het verzwaren van straffen voor het overtreden van migratiewetten; meer politie om aan immigratie gerelateerde criminaliteit te bestrijden; meer middelen om grenscontroles te handhaven en de kans op werk, gezondheidszorg, onderwijs en andere diensten te ontzeggen voor migranten (Benson & Wood, 2015). Tot slot is er ook nog het beperkende frame van

Roggeband en Vliegenthart (2007), waar wordt gesteld dat migranten die economisch niet onafhankelijk zijn, een probleem vormen.

De drie gevonden frames in de wetenschappelijke literatuur, zijn uitgewerkt in een vijftal vragen. Hierin is rekening gehouden met alle aspecten van de eerder gebruikte frames.

Moeten migranten zich cultureel aanpassen volgens het artikel?

Wordt er gesproken over het invoeren van zwaardere straffen voor overtreding van migratiewetten?

Moet er meer politie komen om criminele migranten aan te pakken en/of meer middelen om de grenscontroles te handhaven/versterken?

Moet migranten de kans op werk, gezondheidszorg, onderwijs en andere diensten worden ontzegt?

Wordt er gesproken over migranten die naar Nederland komen om te trouwen en daarom nog niet financieel onafhankelijk zijn bij aankomst?

Omdat ervoor is gekozen dat het frame aanwezig is als er op een van de vragen met ‘ja’ kan worden geantwoord, is de Cohen’s Kappa berekend over alle vier de vragen als geheel. Uit deze berekening kwam een betrouwbaarheid van 76%, wat voldoende wordt geacht.

3.2.2.2.4 Het terugkeerframe

Het laatste rechtse frame, het terugkeerframe, is gedefinieerd door Nickels (2007). Het gaat hierbij om het aanraden van asielzoekers om terug te keren naar het land van herkomst. Nickels (2007) trof twee verschillende vormen van het terugkeerframe aan: een vrijwillige terugkeer en een gedwongen terugkeer. Voor beide vormen is een vraag opgenomen in het codeboek.

Worden vluchtelingen in het artikel aangeraden terug te keren naar het eigen land?

Wordt het acceptabel geacht om asielzoekers te dwingen om terug te keren?

Omdat ervoor is gekozen dat het frame aanwezig is als er op een van de vragen met ‘ja’ kan worden geantwoord, is de Cohen’s Kappa berekend over alle vier de vragen als geheel. Uit deze berekening kwam een betrouwbaarheid van 100%, wat een hele hoge mate van betrouwbaarheid aangeeft.

3.2.2.2.5 Het migratie als verrijkingframe

Het eerste linkse frame staat haaks op het eerste rechtse frame. Bij het migratie als verrijkingframe ligt de nadruk op de positieve bijdrage van asielzoekers aan de ontvangende samenleving. Hiertoe behoren verschillende vormen van een positieve bijdrage: migranten als harde werkers die het werk doen dat anderen niet willen, en het leveren van een bijdrage aan de

lokale economie, culturele diversiteit en allerlei andere gebieden (Benson & Wood, 2015). Deze positieve bijdragen worden aangevuld door het abstractieframe, waarbij een situatie heel abstract wordt beschreven, zodat concrete en praktische bezwaren naar de achtergrond worden verdreven (Van Gorp, 2002).

Refereert het artikel aan de positieve bijdrage die immigratie levert aan de ontvangende samenleving?

Wordt er gesproken over de goede dingen die migranten doen?

Wordt de bijdrage die migranten leveren aan culturele diversiteit, lokale economie en andere gebieden genoemd?

Wordt een situatie rond migratie heel abstract beschreven, waardoor concrete en praktische bezwaren naar de achtergrond verdwijnen?

Omdat ervoor is gekozen dat het frame aanwezig is als er op een van de vragen met 'ja' kan worden geantwoord, is de Cohen's Kappa berekend over alle vier de vragen als geheel. Uit deze berekening kwam een betrouwbaarheid van 63%, wat voldoende wordt geacht.

3.2.2.2.6 Het slachtofferframe

Het probleemframe richt zich op migratie-gerelateerde problemen voor de overheid, terwijl het slachtofferframe is gericht op de problemen voor migranten. Er zijn hierbij verschillende problemen, zoals racisme, overtreding van mensenrechten, geweld of een onmenselijke behandeling (Benson & Wood, 2015). Verder bestaat er volgens Benson en Wood (2015) ook nog het gevaar dat migranten in het gastland worden uitgebuit of moeten werken onder slechte omstandigheden. Het slachtofferframe heeft echter niet alleen betrekking op de problemen die voor migranten op de loer liggen bij aankomst in het gastland. Van Gorp (2002) ontdekte dat migranten ook worden geportretteerd als slachtoffer, van zowel beslissingen van de overheid in het gastland, als de situatie in het land van herkomst. Dat laatste wordt versterkt door d'Haenens en De Lange (2001) die ontdekten dat media inspelen op de persoonlijke en emotionele kant van een gebeurtenis, wat zorgt voor meer betrokkenheid bij lezers.

Op basis van deze verschillende invalshoeken, binnen het slachtofferframe, zijn drie vragen opgesteld. Hiermee wordt getracht om al de verschillende benaderingen van het slachtofferframe samen te vatten.

Wordt gesproken over migranten die te maken krijgen met racisme, overtredingen van mensenrechten, geweld of een onmenselijke behandeling?

Wordt gesproken over migranten die uitgebuit worden of werken onder slechte omstandigheden?

Worden migranten als slachtoffer beschreven?

Omdat ervoor is gekozen dat het frame aanwezig is als er op een van de vragen met ‘ja’ kan worden geantwoord, is de Cohen’s Kappa berekend over alle vier de vragen als geheel. Uit deze berekening kwam een betrouwbaarheid van 88%, wat ruim voldoende wordt geacht.

3.2.2.2.7 Het multiculturele beleidsframe

In dit onderzoek wordt zowel naar het publieke als politieke debat gekeken. Daarom moet er aan beide kanten van het politieke spectrum een frame aanwezig zijn die betrekking heeft op het politieke beleid. Het multiculturele beleidsframe voorziet hieraan de linkerkant in. In 1994 was het linkse multiculturele samenleving nog het dominante discours in het politieke debat (Van der Brug et al., 2009). Dit sluit aan bij het onderzoek van Roggeband en Vliegthart (2007), waar een frame wordt beschreven dat culturele diversiteit ziet als een verbetering voor de samenleving. De wetenschappers beschrijven daarnaast het emancipatieframe, waarbij er vanuit wordt gegaan dat migranten een achterstand hebben. De overheid moet ervoor zorgen dat dit tegen wordt gegaan door migranten onderdeel te maken van de arbeidsmarkt en beslissingen (Roggeband & Vliegthart, 2007).

Verder werd in het onderzoek van Benson en Wood (2015) ook een links beleidsframe gevonden. Het ging hierbij om hervormingen van het beleid, waardoor het makkelijker moest worden om een verblijfsvergunning te krijgen en het systeem minder gecompliceerd en tijdrovend moet worden. Op basis van de bevindingen in de literatuur, zijn vier vragen aan het codeboek toegevoegd. Deze vragen representeren allemaal een aspect van het multicultureel beleidsframe.

Wordt culturele diversiteit als verbetering gezien door het artikel?

Moet de overheid er volgens het artikel voor zorgen dat migranten onderdeel uit kunnen maken van de arbeidsmarkt en beslissingen?

Moet het makkelijker worden om een verblijfsvergunning te krijgen volgens het artikel?

Wordt in het artikel gepleit om het migratiebeleid minder tijdrovend en gecompliceerd te maken?

Omdat ervoor is gekozen dat het frame aanwezig is als er op een van de vragen met ‘ja’ kan worden geantwoord, is de Cohen’s Kappa berekend over alle vier de vragen als geheel. Uit deze berekening kwam een betrouwbaarheid van 63%, wat voldoende wordt geacht.

Met de data die aan de hand van deze vragen zal worden verzameld, kan een antwoord worden gegeven op de deelvragen 5 en 6, en kan hypothese 1 worden getoetst.

DV5: In hoeverre is er sprake van een onderlinge beïnvloeding in de manier waarop er wordt gesproken over immigratie tussen media en politiek

Uit de resultaten zal blijken of er een overeenkomst is in het gebruik van frames tussen het publieke en politieke debat. Hiervoor worden de frames uit de kranten gebruikt voor het publieke debat, en de frames in de politieke handelingen voor het politieke debat. Door te kijken of de frames in beide debatten overeenkomen, kan worden vastgesteld of de toon hetzelfde is. Dit zal gebeuren aan de hand van een t-test.

H1: Het migratiedebat zal in de loop der jaren een verschuiving naar meer rechtse frames laten zien.

Om deze hypothese te toetsen, zal worden gekeken of er in zowel het publieke als het politieke debat sprake is van significant meer rechtse frames in het migratiedebat. Dit zal gebeuren door middel van een chi-square berekening.

DV6: Diagnostic frames zijn dominant geworden in het Nederlandse migratiedebat

Deze vraag zal worden beantwoord door alle gebruikte prognostic en diagnostic frames bij elkaar op te tellen. Vervolgens kan door middel van een t-test worden berekend welke van de twee types het meest voorkomt en of dit verschil significant is.

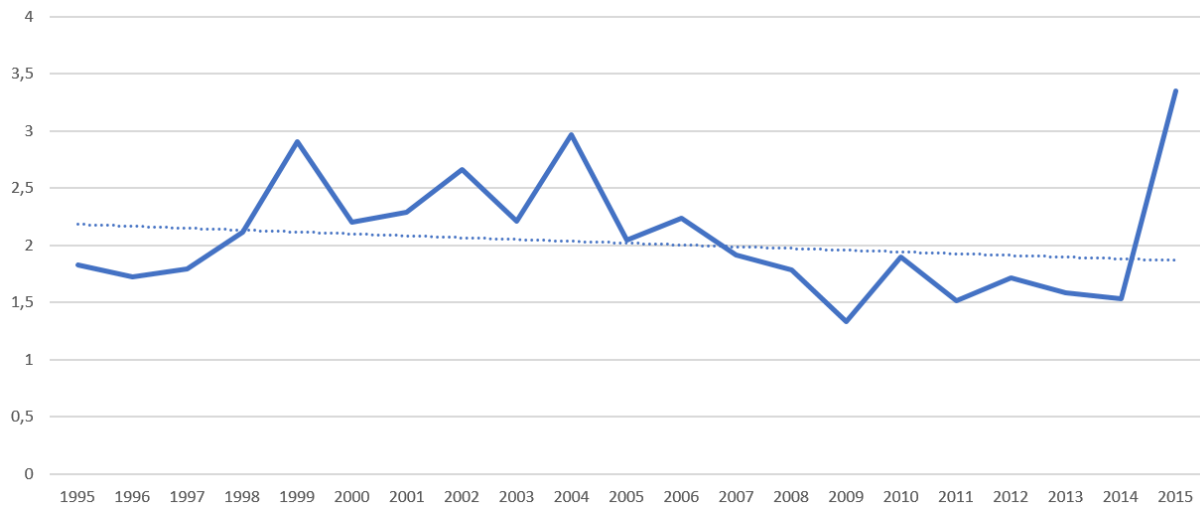
4. Resultaten

Het doel van dit onderzoek is om uitvoerig te kijken naar het Nederlandse publieke en politieke migratiedebat. Om dit nauwkeurig te kunnen doen, wordt gefocust op drie belangrijke aspecten: de hoeveelheid aandacht, de bronnen in het debat, en de toon van het debat. Bij elk van deze aspecten zijn een aantal vragen gesteld, die met behulp van de verzamelde data kunnen worden beantwoord. Hieronder zullen deze vragen per aspect worden beantwoord, en wordt alvast gekeken naar de betekenis van de uitkomsten.

4.1 Hoeveelheid nieuws

De vergelijking tussen het publieke en politieke migratiedebat staat centraal in dit onderzoek. Een eerste mogelijkheid om dit te doen is door te kijken naar de hoeveelheid aandacht voor het onderwerp in de media en de politieke arena. Hiervoor is het percentage migratie-gerelateerde artikelen en kamerhandelingen ten opzichte van het totale aantal per jaar berekend. Deze resultaten zijn te zien in onderstaande grafiek, en kunnen worden gebruikt om een antwoord te

geven op de eerste twee deelvragen. Allereerst kijken we in hoeverre er sprake is van een stijging van de aandacht voor immigratie en integratie in het publieke debat.

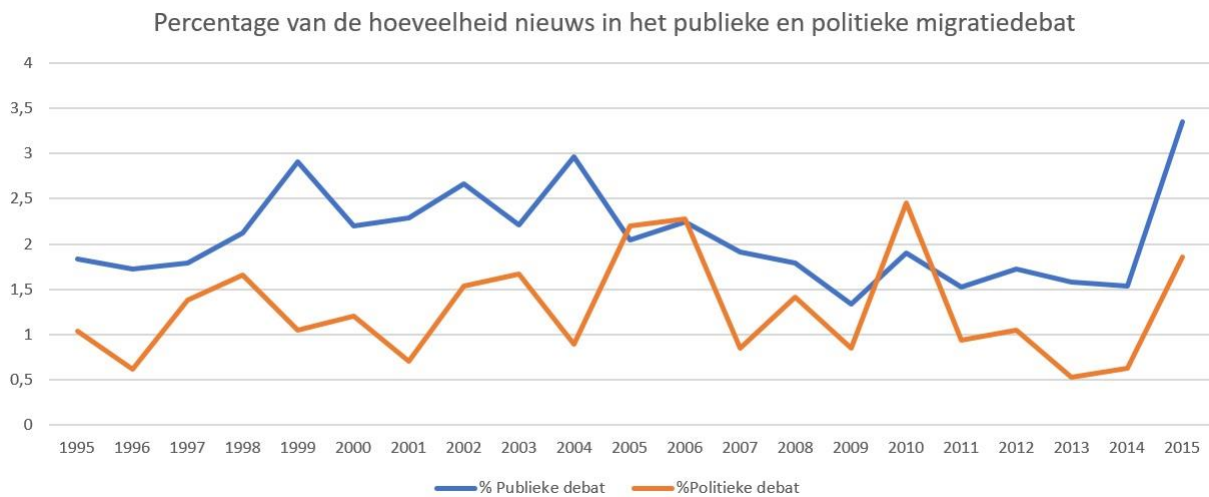
Grafiek 1: Aandacht voor migratie ten opzichte van het totaal, uitgedrukt in percentages

In de bovenstaande grafiek is te zien dat we niet kunnen spreken van een stijging in de aandacht voor immigratie in het publieke debat. Hoewel het onderwerp migratie in 2015 in verhouding meer aandacht kreeg dan in de 20 jaar daarvoor, is er rond de eeuwwisseling beduidend meer aandacht voor migratie dan in de periode 2005 – 2014. Dit komt ook naar voren in de trendlijn, die een afname van de aandacht laat zien. Daarnaast kunnen de pieken worden verklaard door grote gebeurtenissen zoals 9/11, de moord op Theo van Gogh en de vluchtelingencrisis.

Harcup en O'Neill (2016) stellen dat nieuwswaarden interpretatief zijn en nieuwswaarden in het veranderende medialandschap simpelweg kunnen veranderen. Hier lijkt echter geen sprake van te zijn rondom het onderwerp migratie, gezien het feit dat er geen overduidelijke toename is van de aandacht voor migratie. Het migratiedebat lijkt vooral afhankelijk te zijn van grote gebeurtenissen. De grote gebeurtenissen van deze eeuw die opvallen zijn 9/11, de moord op Theo van Gogh, de aanslagen in Londen, en het uitbreken van de oorlog in Syrië. In de perioden tussen deze grote gebeurtenissen, lijkt er duidelijk minder aandacht voor immigratie te zijn. Deze rustige perioden lijken in zekere mate met elkaar overeen te komen ($F(3, 8)=2.639, p = .121$). De ontdekking van Roggeband en Vliegthart (2007), dat bepaalde evenementen een grote stempel kunnen drukken, lijkt daarom te kloppen. Hoewel er in de nasleep van 9/11 niet een overduidelijke piek lijkt te zijn, is deze er wel in 2004, het jaar dat Theo van Gogh werd vermoord door een moslimextremist. De uitschieter in 2015 lijkt daarom ook te verklaren door het feit dat de vluchtelingencrisis zich toen op het

hoogtepunt bevond. De hoeveelheid aandacht in het migratiedebat is dus vooral afhankelijk van grote nationale en internationale gebeurtenissen. Deze toename is te verklaren met het gegeven dat deze gebeurtenissen een belangrijke nieuwswaarde bezitten: ze bevinden zich dicht bij de leefwereld van het publiek (Helfer, & Van Aelst, 2015).

Een onderzoek van Roggeband en Vliegenthart (2007) wees uit dat er sprake was van beïnvloeding tussen beide debatten op lange termijn, in de hoeveelheid aandacht voor migratie. Om deelvraag 2 te beantwoorden, moeten we ook in dit onderzoek kijken of er sprake is van een overeenkomst tussen de aandacht voor migratie in het politieke en publieke debat. Om die reden is de hoeveelheid aandacht ook voor het politieke debat berekend, en toegevoegd aan de onderstaande grafiek.

Grafiek 2: Aandacht voor migratie ten opzichte van het totaal, uitgedrukt in percentages

Zoals al te zien is in de grafiek, zijn er wel overeenkomsten in aandacht, maar wijken de twee debatten op sommige punten sterk af. Er is wel sprake van correlatie, maar deze is niet significant ($r = .306$; $p = .177$). Er is dus geen relatie tussen het politieke en publieke migratiedebat. Op sommige momenten lijkt de toegenomen aandacht in het ene debat, ook te leiden tot een toename in het andere debat, maar er is geen sprake van een directe relatie tussen beide debatten. Beïnvloeding tussen beide debatten zal vooral incidenteel gebeuren, zoals in het geval van de mediahype rond overlastgevend jeugd in Gouda, dat werd onderzocht door Korthagen (2011). Hier was wel degelijk sprake van onderlinge beïnvloeding, maar die bleef beperkt tot dit ene thema.

Deze resultaten komen niet overeen met de lange termijn overeenkomst tussen media en politiek, die werd gevonden door Vliegenthart en Roggeband (2007) Aangezien de

hoeveelheid aandacht in beide debatten van elkaar verschilt, is het des te interessanter of dit ook het geval is in de toon van het debat.

4.2 Bronnen in het debat

Om het Nederlandse migratiedebat zo goed mogelijk te kunnen analyseren, is het belangrijk om te kijken naar de aangehaalde bronnen in het publieke debat. Om die reden zijn de politieke bronnen in het *Algemeen Dagblad* en *NRC Handelsblad* in twee onderzoeksperiodes gemeten. Hierbij werd gelet op twee aspecten: de rol van de partij in de Tweede Kamer en de politieke stroming. Het is interessant om te kijken of journalisten meer geneigd zijn om politici van machthebbende partijen, de issue-owner, of de oppositie te citeren. Het is daarnaast tevens belangrijk om rekening te houden met de politieke stroming, omdat er grote verschillen zitten in de opvattingen van beide kanten van het politieke spectrum. Als politici van een bepaalde stroming vaker worden aangehaald, zal dit een grote invloed hebben op de toon van het debat. Als er sprake is van een groter aantal citaten van rechtse politici, heeft dit een grote invloed op de toon van het publieke migratiedebat. Aangezien er sprake is van twee verschillende onderzoeksperiodes, kan er tevens een vergelijking worden gemaakt over tijd. Met de verzamelde resultaten kan een antwoord worden gegeven op de deelvragen 3 en 4. Te beginnen met deelvraag 3, die luidt: *Welke politieke bronnen zijn dominant in het publieke migratiedebat?* Om hier een antwoord op te kunnen geven, moeten we kijken naar de onderstaande tabel.

Tabel 3: Politieke bronnen in het nieuws, gerangschikt op rol

	Totaal		1995 – 1998		2012 – 2015	
	N	In%	N	In%	N	In%
Issue-owner	120	18,3%	80	23,7%	40	12,5%
Oppositie	111	16,9%	63	18,6%	48	15%
Machthebber	212	32,3%	132	39,1%	80	25,1%
Totaal	443	22,5%	275	27,1%	163	17,5%

Politici die behoren tot de machthebbers lijken over het algemeen de overhand te hebben. We kunnen hier spreken van een significant verschil met zowel de oppositie (X^2 (df=1)=29.006; $p = .000$; $V=.21$) als de issue-owner (X^2 (df=1)=23.154; $p = .000$; $V=.188$). Dit betekent dat journalisten significant vaker geneigd zijn om politici van regerende partijen te citeren.

Dit is in lijn met de indexing theorie van Bennett (1990), die stelt dat journalisten geneigd zijn om een vast lijstje politici af te gaan voor citaten. De journalisten van het *Algemeen Dagblad* en *NRC Handelsblad* blijken deze werkwijze te gebruiken. Hierbij wijkt de Nederlandse media af van Amerikaanse media, waar het overgrote deel van aangehaalde politieke bronnen geen onderdeel was van de regerende partij, zoals Benson en Wood (2015) ontdekten.

Met in het achterhoofd dat er twee verschillende kabinetten regeerden in de twee onderzoeksperiodes, is het ook interessant om te kijken of er sprake is van een significant verschil tussen deze twee periodes. In de periode 1995-1998 blijkt hier inderdaad sprake van: de machthebber is zowel significant vaker aan het woord dan de oppositie (X^2 (df=1)=24.806; $p = .000$; $V=.271$) als de issue-owner (X^2 (df=1)=21.695; $p = .000$; $V=.253$). Hetzelfde geldt in de periode 2012 – 2015 in vergelijking met de oppositie (X^2 (df=1)=24.806; $p = .000$; $V=.271$). Er is hier echter geen sprake van een significant verschil met de issue-owner (X^2 (df=1)=.590; $p = .443$; $V=.043$). Dit zou mogelijk kunnen worden verklaard door het feit dat er veel minder bronnen zijn gebruikt in diezelfde periode. Op basis hiervan kan in ieder geval niet worden gesteld dat de indexing theorie in beide periodes leidend is.

De gevonden resultaten kunnen worden verklaard door het ontbreken van een groot tegengeluid in het migratiedebat in de jaren 90. De indexing theorie van Bennett (1990) stelt dat het aanhalen van machthebbers vooral voor komt als er geen groot tegengeluid komt vanuit de oppositie. In de tweede periode is geen sprake van een significant verschil tussen het aanhalen van de machthebbers en de issue-owner. Een verklaring hiervoor zou de toon van de issue-owner kunnen zijn, want in de tweede periode is de extreemrechtse PVV issue-owner. Die partij staat bekend om de harde toon op het gebied van migratie (Van der brug et al., 2009), waardoor zij zich beter kunnen profileren tegenover de regerende partijen. Dit betekent dat de issue-owner ook een belangrijke rol in het migratiedebat vervult: ze zijn in staat om als ‘primary definer’ het debat te sturen. Dit levert veel aandacht op voor de bewuste partij, waarvan ze profiteren in de peilingen.

Er is sprake van een voordeel voor de regerende partijen in het migratiedebat. Doordat politici van deze partijen significant vaker aan het woord komen dan de rest, zijn zij in staat om het debat te beïnvloeden. Er kan daarom worden gesteld dat de indexing theorie een grotere rol speelt in het migratiedebat dan issue-ownership.

Tabel 4: Politieke bronnen in het nieuws, gerangschikt op politieke richting

	Totaal		1995 – 1998		2012 – 2015	
	N	In%	N	In%	N	In%
Links	165	25,1%	111	32,8%	54	16,9%
Centrum	117	17,8%	90	26,6%	27	8,5%
Rechts	169	25,7%	80	23,7%	89	27,9%
Totaal	451	22,9%	281	27,7%	170	17,8%

Met de gegevens in bovenstaande tabel kan een antwoord worden gegeven op deelvraag 4: *In hoeverre komen politici van rechtse partijen en politici van linkse partijen aan het woord in zowel de politieke handelingen als de media?* Over beide onderzoeksperiodes blijkt dat rechtse politici significant vaker voorkomen dan linkse politici (X^2 (df=1)=21.553; $p = .000$; $V=.181$), terwijl zowel rechts (X^2 (df=1)=15.552; $p = .000$; $V=.154$) als links (X^2 (df=1)=42.170; $p = .000$; $V=.253$) meer aan het woord is dan politici van centrumpartijen. Deze resultaten komen overeen met de bevindingen van Benson en Wood (2015) in de Verenigde Staten, waar rechtse partijen de overhand hadden in het migratiedebat.

Verder is het interessant om te kijken naar beide onderzoeksperiodes. Hieruit blijkt dat linkse politici significant vaker aan het woord kwamen in 1995-1998 dan rechtse politici (X^2 (df=1)=16.105; $p = .000$; $V=.218$). Daarentegen werden rechtse politici in 2012-2015 significant vaker aangehaald dan linkse politici (X^2 (df=1)=8.846; $p = .003$; $V=.167$). Dit kan verklaard worden door het feit dat het linkse PvdA in de jaren 90 de grootste regeringspartij was, tegenover twee kabinetten met VVD als grootste partij in de tweede periode. Zoals eerder aangetoond, is de indexing theorie leidend in de keuze van journalisten voor politieke bronnen. Daarom komen journalisten logischerwijs vaker uit bij rechtse politici in de tweede periode, en vaker bij linkse politici in de eerste periode.

Een andere verklaring kan worden gevonden in het dominante discours. Zo bleek al dat het linkse multiculturele samenleving het dominante discours was in de politieke arena in de jaren 90, dat in de daaropvolgende eeuw werd vervangen door het rechtse culturele aanpassing (Van der Brug et al, 2009). Het ligt daarom in de lijn der verwachting dat dit ook het geval zal zijn in het publieke debat, gezien het feit dat linkse politici het migratiedebat domineerden in de jaren 90, en dit in de tweede periode is overgenomen door rechtse politici.

Tot slot is er nog een opvallend gegeven dat in beide tabellen terug te vinden is. Er blijken meer politieke bronnen te worden aangehaald in de eerste periode. Deze verschillen zijn

zowel bij tabel 3 ($t(634.73)=4.472$, $p = .000$), als tabel 4 ($t(628.49)=4.573$, $p = .000$) significant. Hieruit kan worden geconcludeerd dat er in de periode 1995 – 1998 significant meer politici werden geciteerd dan in de periode 2012 – 2015. Hierdoor waren politici mogelijk in staat om een grotere invloed uit te oefenen op het migratiedebat in de jaren 90, ten opzichte van de afgelopen jaren. Dat kan een groot effect hebben op de toon van het debat in deze periode.

4.3 Framing van het debat

Het laatste aspect van het migratiedebat waar in dit onderzoek naar wordt gekeken is de toon. We kijken hierbij naar de manier waarop er over migratie wordt geschreven en gesproken in het publieke en politieke debat. Om dit te onderzoeken zijn vier rechtse frames en drie linkse frames samengesteld. In 800 krantenartikelen en 500 kamerhandelingen is het gebruik van deze frames gemeten. Deze data kan veel vertellen over de toon van het migratiedebat en daarnaast een antwoord geven op de deelvragen 5 en 6 en hypothese 1 toetsen. Als eerste gaan we kijken of er een overeenkomst is in de manier waarop er wordt gesproken over immigratie tussen media en politiek. Daarvoor moeten we kijken naar het totale gebruik van frames in zowel het publieke als politieke debat.

Tabel 5: totaal aantal gevonden frames in het publieke en politieke debat

	Links		Rechts	
	N	In%	N	In%
Publiek debat	387	58,9%	442	67,3%
Politiek debat	206	51,5%	187	46,8%
Totaal	593	55,2%	629	57,1%

In tabel 5 is te zien dat er een redelijk verschil zit in het gebruik van zowel linkse als rechtse frames in het publieke en politieke debat. Allereerst blijkt het verschil in linkse frames significant te zijn ($t(832.17)=2.347$, $p = 0.019$). Daarnaast is daar ook sprake van bij de rechtse frames ($t(802.47)=6.626$, $p = 0.000$), dit verschil is zelfs nog duidelijker.

Uit de resultaten blijkt dat het publieke en politieke debat niet met elkaar overeenkomen. De debatten verschillen van toon. Zo blijkt het publieke debat rechtser te zijn dan het politieke debat. Een mogelijke verklaring hiervoor is het overwicht aan rechtse bronnen, zoals eerder is gevonden. De resultaten vertellen ons daarnaast dat media niet zijn geneigd om frames van politici over te nemen. Het debat opereert zelfstandig.

Verder is het interessant om te kijken of er sprake is van een verrechtsing in het publieke debat. Om dit te onderzoeken, moet worden gekeken hoe vaak zowel linkse als rechtse frames voorkwamen in de twee onderzoeksperioden. In onderstaande tabel is te zien hoeveel er gemiddeld gebruik wordt gemaakt van beide soorten frames.

Tabel 6: Gemiddeld percentage gevonden rechtse en linkse frames per artikel en kamerhandeling

	1995 – 1998	2012 – 2015
	Gemiddelde	Gemiddelde
Rechts	74,8%	85,8%
Links	68,1%	65,8%

Op basis hiervan kan worden gesteld dat er geen significant verschil is van de hoeveelheid gevonden linkse frames tussen de twee periodes ($t(1055)=.549$, $p = 0.583$). Er is echter wel sprake van een significant verschil in het gebruik van rechtse frames ($t(1040)=-2.223$, $p = .026$). Om deze reden kunnen we concluderen dat er inderdaad sprake is van een verrechtsing van het migratiedebat. Terwijl het gebruik van linkse frames redelijk gelijk blijft, neemt het gebruik van rechtse frames significant toe.

De verrechtsing van het migratiedebat, zoals die tevens werd geconstateerd door voorgaand onderzoek (Van der Brug et al., 2009; Yilmaz, 2012), blijkt in Nederland plaats te vinden. Terwijl de hoeveelheid linkse frames over het algemeen gelijk bleven, was er een forse toename in het gebruik van rechtse frames te zien. Dit is mogelijk het gevolg van de hardere toon in het migratiedebat, door de opkomst van extreemrechtse politieke partijen.

Tot slot is er gekeken naar een laatste aspect in de toon van het migratiedebat: het gebruik van prognostic en diagnostic frames. Het is hierbij de vraag of het Nederlandse migratiedebat vooral is gericht op de problemen van migratie of mogelijke oplossingen. Om hier een antwoord op te geven, is het gemiddelde gebruik van beide soorten frames in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 7: Gemiddeld percentage gevonden prognostic en diagnostic frames per artikel en kamerhandeling

	1995 – 1998	2012 – 2015
	Gemiddelde	Gemiddelde
Prognostic	58,3%	47,8%

Diagnostic	84,5%	100%
-------------------	-------	------

Er zijn drie interessante verschillen waar te nemen in deze tabellen. Ten eerste lijkt het erop dat er veel meer diagnostic frames voorkomen in het migratiedebat dan prognostic frames. Dit verschil is significant ($t(2057)=-13.544$, $p = 0.000$). Hieruit blijkt dat het Nederlandse migratiedebat veel meer draait om het benoemen van problemen en de oorzaken hiervan, in plaats van te kijken naar de oplossingen voor deze problemen.

Verder zijn er nog twee belangrijke verschillen. Zo blijkt dat het gebruik van prognostic frames tussen de twee periodes significant is gedaald ($t(1050)=2.7279$, $p = 0.006$), terwijl het gebruik van diagnostic frames juist significant groeit ($t(1052)=-4.230$, $p = 0.000$). We kunnen concluderen dat het Nederlandse migratiedebat steeds meer draait om het benoemen van problemen, in plaats van het migratiebeleid.

De gevonden toename is te verklaren door de opkomst van extreemrechtse partijen in Nederland na de eeuwwisseling. Zoals Yilmaz (2012) reeds constateerde, hebben dergelijke partijen het Europese debat verlegd naar de focus op het diagnostic culturele bedreigingsframe.

5. Conclusie

Het Nederlandse publieke en politieke migratiedebat zijn in dit onderzoek uitgebreid onder de loep genomen. Hierbij is gekeken naar de hoeveelheid nieuws over migratie, de aangehaalde bronnen en de toon van het debat. Door deze drie aspecten te onderzoeken, is een goed beeld gevormd van de manier waarop het migratiedebat in de onderzochte periodes is verlopen.

Allereerst de aandacht voor het onderwerp migratie in het publieke debat. Door de opkomst van extreemrechtse partijen in de Nederlandse politiek, die zich voornamelijk richten op migratie, was de verwachting dat er sprake is van een toename in de aandacht voor migratie. Dit blijkt echter niet zo te zijn. In een periode van 20 jaar (1995 – 2015) bleek de aandacht voor migratie niet te zijn toegenomen. Er was zelfs sprake van een negatieve trendlijn. We kunnen concluderen dat de aandacht voor migratie vooral afhankelijk is van grote gebeurtenissen in het binnen- en buitenland. Zo komen de periodes tussen grote gebeurtenissen, tijden van verminderde aandacht, met elkaar overeen. Daarnaast bleek de aandacht voor het onderwerp in het publieke en politieke debat geen relatie te hebben. De media blijken dus geen grote, en blijvende, invloed te hebben op het politieke debat, en andersom. Dit is niet in lijn met wat eerder onderzoek van Vliegthart en Roggeband (2007) liet zien. Er kan daarentegen wel

sprake zijn van invloed op korte termijn, zoals Korthagen (2011) aantoonde in haar onderzoek. Om die reden is het noodzakelijk dat meer onderzoek wordt gedaan naar de beïnvloeding van media op de politiek en andersom. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een automatische inhoudsanalyse om de onderlinge invloed te meten. Door een handmatige inhoudsanalyse te gebruiken, kan dit nauwkeuriger in kaart worden gebracht.

Journalisten kunnen het publieke debat op verschillende manieren beïnvloeden. Naast de hoeveelheid aandacht die ze aan het onderwerp geven, kan de keuze voor bepaalde politieke bronnen ook een grote stempel drukken op het debat. Om die reden is onderzocht wat voor politieke bronnen het publieke migratiedebat domineren. Hieruit bleek dat journalisten over het algemeen vaker geneigd zijn om politici van regerende partijen te citeren. Vooral in de eerste onderzoeksperiode was hier sprake van, terwijl er geen sprake was van een significante meerderheid in de tweede periode. Desondanks hadden de machthebbers in beide perioden de overhand, en daarom kunnen we stellen dat politici van regerende partijen een grote stempel kunnen drukken op het publieke migratiedebat. Door het aanhalen van regerende politici, is de kans groot dat het publieke debat vooral gaat over het huidige politieke beleid. De oppositie, en de issue-owner, kunnen hier geen echte vuist tegen maken, omdat regerende politici simpelweg vaker aan het woord komen. Dit zorgt voor een minder evenwichtig debat.

Naast het vergelijken van de rol van de aangehaalde bronnen, is het ook belangrijk om te kijken naar de politieke voorkeur. De visie op migratie verschilt heel erg tussen linkse en rechtse politici, en daarom kan de dominantie van één stroming een grote invloed hebben op het debat. Hoewel linkse politici significant vaker aan het woord kwamen in de jaren 90, domineren rechtse politici het migratiedebat in de jaren 10. Over het algemeen blijken rechtse politici tevens vaker aan het woord te komen. Er zijn twee voor de hand liggende verklaringen voor dit verschil. In de jaren 90 was de linkse PvdA de grootste regeringspartij, terwijl de rechtse VVD dit in de jaren 10 was. Zoals eerder bleek, zijn journalisten vaker geneigd om de regerende partijen te citeren. Daarnaast is er de opkomst van extreemrechtse partijen na de eeuwwisseling. In de jaren 10 is de PVV issue-owner, en politici van deze partij bleken niet significant minder te worden geciteerd dan de machthebbers in die periode. Het lijkt er daarom op dat de PVV het debat samen met regeringspartij VVD domineerde in de jaren 10.

Zowel de dominantie van regerende politici, als van linkse en rechtse politici, hebben een grote invloed op de toon van het debat. Als politici van een bepaalde stroming vaker aan het woord komen, is de kans groot dat hun boodschap meer gehoord wordt. Op die manier hebben zij een grote invloed op het publieke debat, en daarmee het publiek.

Verder viel het verschil in aangehaalde politieke bronnen op. Uit dit onderzoek bleek dat er in de jaren 90 meer politici geciteerd werden dan in de jaren 10. Er is meer onderzoek nodig om te kijken of dit ook geldt voor andere debatten, en naar de mogelijke verklaringen voor dit verschil.

Het laatste aspect dat is bekeken rondom het migratiedebat, is de toon van het debat. Net als in de aandacht voor het onderwerp, blijken het publieke en politieke debat van elkaar te verschillen in het gebruik van frames. Er komen zowel vaker linkse als rechtse frames voor in het publieke debat, in vergelijking met het politieke debat. Daarnaast wordt het publieke debat gedomineerd door rechtse frames, terwijl de linkse frames een meerderheid hebben in het politieke debat. Beide debatten verschillen in zowel de toon als in het gebruik van frames. Op basis van deze resultaten, en die rondom het verschil in aandacht, kunnen we concluderen dat het publieke en politieke debat helemaal niet met elkaar overeen komen. Het heeft er alle schijn van dat de twee debatten volledig onafhankelijk van elkaar verlopen. De enige momenten van beïnvloeding tussen beide debatten vinden plaats bij grote gebeurtenissen, zoals de mediahype rond overlastgevende jeugd in Gouda (Korthagen, 2011). In dit onderzoek is er alleen gebruik gemaakt van een handmatige inhoudsanalyse voor twee periodes van vier jaar. Er zal daarom meer onderzoek moeten worden gedaan om dit nog beter in kaart te brengen. Dit kan het beste gebeuren door middel van een handmatige inhoudsanalyse, waarmee het publieke in politieke debat voor een langere tijdsperiode in kaart worden gebracht. Hierbij kan met name worden gelet op de perioden rondom de grote gebeurtenissen in het migratiedebat, zoals 9/11, de moord op Theo van Gogh en de vluchtelingen crisis.

Verder werd er een verrechtsing in het algemene migratiedebat gevonden. In de tweede onderzoeksperiode kwamen significant meer rechtse frames voor, terwijl het gebruik van linkse frames geen groot verschil aantoonde. De meest voor de hand liggende verklaring voor deze verrechtsing is de opkomst van extreemrechtse partijen vanaf de eeuwwisseling. Zoals al bleek bij de aangehaalde bronnen, domineren rechtse politici het migratiedebat in de tweede onderzoeksperiode. Daarnaast bleek issue-owner PVV niet significant minder te worden geciteerd dan machthebbende politici. Op deze manier konden rechtse politici van de grootste regeringspartij VVD, en extreemrechtse politici van de PVV, het debat domineren en naar rechts sturen. Hierdoor schoof het publieke debat naar rechts. Daarnaast zijn deze twee partijen ook goed vertegenwoordigd in de Tweede Kamer, waardoor ze veel spreektijd konden verwerven.

Tot slot bleek het gebruik van diagnostic frames toe te nemen. De oorsprong van deze verschuiving kan tevens worden gezocht in de opkomst van extreemrechtse partijen, waar de focus meer ligt op diagnostic frames dan prognostic frames. Het Nederlandse migratiedebat is meer om het benoemen van problemen gaan draaien. De oplossingen voor deze problemen lijken ondergeschikt te zijn. De rol van de journalistiek blijkt hier vooral gericht te zijn op het benoemen van problemen, niet om oplossingen aan te dragen. Dit zou kunnen leiden tot meer polarisatie in de samenleving in plaats van meer begrip voor immigratie en tolerantie voor migranten.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de opkomst van extreemrechtse politieke partijen een grote stempel heeft gedrukt op het migratiedebat. Het is belangrijk om hier verder onderzoek naar te doen. In dit onderzoek zijn slechts twee periodes nauwkeurig onderzocht met een handmatige inhoudsanalyse. De onderzoeksperiode moet veel groter zijn om een beter beeld te krijgen van de precieze invloed van deze partijen. Hoewel machthebbers vaker aan het woord kwamen in beide onderzoeksperiodes, kan het zijn dat hier rondom grote gebeurtenissen zoals 9/11, de moord op Theo van Gogh en de vluchtelingencrisis, geen sprake van was. Dat zijn de momenten waarop de aandacht voor migratie aanzienlijk toeneemt en het biedt een uitstekende gelegenheid voor extreemrechtse partijen en/of de issue-owner om zich te profileren. Daarom moet er in de komende jaren meer onderzoek worden gedaan naar de invloed van extreemrechtse politieke partijen. Dit kan worden gedaan door de toon van het migratiedebat voor en na de intrede van extreemrechtse partijen te vergelijken en de invloed van deze partijen op het migratiedebat in kaart te brengen. Door dit met een handmatige inhoudsanalyse te doen, kunnen de periodes net voor en na de opkomst van extreemrechtse partijen nauwkeurig worden onderzocht. Alleen op die manier kan het Nederlandse migratiedebat van deze eeuw nog veel gedetailleerder in kaart worden gebracht.

6. Literatuur

- Bearden, W. O., Sharma, S., & Teel, J. E. (1982). Sample size effects on chi square and other statistics used in evaluating causal models. *Journal of marketing research*, 19(4), 425-430. DOI: 10.2307/3151716
- Benford, R., & Snow, D. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment. *Annual Review of Sociology*, 26, 611-639. DOI: 10.1146/annurev.soc.26.1.611
- Bennett, W. L. (1990). Toward a theory of press-state relations in the United States. *Journal of communication*, 40(2), 103-125. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1990.tb02265.x

- Benson, R., & Wood, T. (2015). Who says what or nothing at all? Speakers, frames, and frameless quotes in unauthorized immigration news in the United States, Norway, and France. *American Behavioral Scientist*, 59(7), 802-821. DOI: 10.1177/0002764215573257
- Besselink, N. (2015, 2 november). De ongrijpbare invloed van Geert Wilders. *Trouw*. Retrieved from <http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/4176286/2015/11/02/De-ongrijpbare-invloed-van-Geert-Wilders.dhtml>
- Bos, L., Lefevere, J., Thijssen, R., & Sheets, P. H. (2014). *The impact of media coverage on right-wing populist parties: the role of issue ownership*. Paper presented at the ECPR General Conference, Glasgow. Abstract retrieved from <http://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/7d42382b-2596-4823-b3f4-488447220389.pdf>
- Dekker, R. & Scholten, P. (2015). *Tsunami of tragedie?* (WODC Report: 2554). Retrieved from Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum website: <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2554-framing-en-narratives-betreffende-nederland-als-immigratieland-2008-2013.aspx?cp=44&cs=6796>
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6(4), 442-464. DOI: 10.1177/1464884905056815
- D'Haenens, L., & De Lange, M. (2001). Framing of asylum seekers in Dutch regional newspapers. *Media, Culture & Society*, 23(6), 847-860. Retrieved from <http://mcs.sagepub.com/content/23/6/847.full.pdf>
- Engbersen, G., Snel, E., Leerkes, A., San, M. van, & Entzinger, H. (2003). *Over landsgrenzen*. Risbo Contractresearch BV. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1765/23487>
- Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43, 51-58. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Robert_Entman/publication/209409849_Framing_Toward_Clarification_of_a_Fractured_Paradigm/links/0deec52e3d7f32deb3000000.pdf
- Fogteloo, M. (2007, oktober). Zeven jaar na dato; Paul Scheffer en het multiculturele debat. *De Groene Amsterdammer*, 131(40). Retrieved from <https://www.groene.nl/artikel/zeven-jaar-na-dato>
- Galtung, J., & Ruge, M. (1965). The Structure of Foreign News: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of International Peace Research*, 2(1), 64-91. Retrieved from: http://www.jstor.org/stable/423011?origin=JSTOR-pdf&seq=1#page_scan_tab_contents
- Habermas, J. (1987). *The theory of communicative action, volume II*. Boston: Beacon. Retrieved from <http://books.google.nl>
- Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a category of Bourgeois Society*. Cambridge: MIT Press. Retrieved from <http://books.google.nl>

- Hall, S., Critcher, C., Clarke, J., Roberts, B., & Tony, J. (1978). *Policing the crisis: mugging, the state, and law and order*. Londen: Macmillan. Retrieved from <https://books.google.nl/>
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism studies*, 2(2), 261-280. DOI: 10.1080/14616700120042114
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2016). What is news? News values revisited (again). *Journalism Studies*, 1-19. DOI: 10.1080/1461670X.2016.1150193
- Helfer, L., & Van Aelst, P. (2015). What Makes Party Messages Fit for Reporting? An Experimental Study of Journalistic News Selection. *Political Communication*, (ahead-of-print), 1-19. DOI: 10.1080/10584609.2014.969464
- Hoffman, A. (2011). Talking past each other? Cultural framing of skeptical and convinced logics in the climate change debate. *Organization & Environment*, 24(1), 3-33. DOI: 10.1177/1086026611404336
- Kleinnijenhuis, J., Oegema, D., De Ridder, J., Van Hoof, A., & Vliegthart, R. (2003). *De puinhopen in het nieuws. De rol van de media bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2002*. Alphen aan de Rijn: Kluwer. Retrieved from <http://hdl.handle.net/11245/1.220488>
- Korthagen, I. (2011). Media aandacht maakt het verschil: invloeden van mediatisering op het beleid in Gouda. *Bestuurswetenschappen*, 65(5), 14-31. Retrieved from <http://repub.eur.nl/pub/30667/>
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Thousand Oaks: Sage. Retrieved from: <https://books.google.nl/>
- Luedtke, A. (2005). The Politics of Immigration in Western Europe: A Decade of Change. *West European Politics*, 28(3), 680-85. DOI: 10.1080/01402080500112055
- Nickels, H. C. (2007). Framing asylum discourse in Luxembourg. *Journal of Refugee Studies*, 20(1), 37-59. DOI: <https://doi.org/10.1093/jrs/fel029>
- O'sullivan, J., & Heinonen, A. (2008). Old values, new media: Journalism role perceptions in a changing world. *Journalism Practice*, 2(3), 357-371. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/17512780802281081>
- Petrocik, J. R. (1996). Issue ownership in presidential elections, with a 1980 case study. *American journal of political science*, 825-850. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2111797>
- PVV. (2012). *Hún Brussel, óns Nederland: Verkiezingsprogramma 2012-2017*. Den Haag: PVV.
- Roggeband, C., & Vliegthart, R. (2007). Divergent framing: The public debate on migration in the Dutch parliament and media, 1995-2004. *West European Politics*, 30(3), 524-548. DOI: 10.1080/01402380701276352

- Ruigrok, N., Scholten, O., Krijt, M., Schaper, J. (2009). Fitna in de media: een brongerichte mediahype. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 37(3), 238-253. Retrieved from <http://search.proquest.com/openview/b7eac8c1c0a3fb3d9c4c36e0e448a247/1?pq-origsite=gscholar>
- Ruigrok, N., Van Atteveldt, W., Gagestein, S., Jacobi, C. (2016). Media and Juvenile Delinquency. A study into the relationship between journalists, politics and public. *Journalism*. Retrieved from http://vanatteveldt.com/p/journalism_youthcrime.pdf4
- Ruigrok, N., Van Atteveldt, W., Gagestein, S., Van Keulen, R. (2017). '15 minutes of fame': *De invloed van Nederlandse media tijdens de verkiezingscampagne van 2017*. Retrieved from LJS Nieuwsmonitor website: <http://nieuwsmonitor.org/15-minutes-of-fame/>
- Scheffer, P. (2000, 29 januari). Het multiculturele drama. *NRC Handelsblad*. Retrieved from <http://retro.nrc.nl/W2/Lab/Multicultureel/scheffer.html>
- Schudson, M. (2003). *The Sociology of News*. New York: W. W. Norton & Company. Retrieved from <http://www.citeulike.org/group/268/article/549804>
- Semetko, H., & Valkenburg, P. (2000) Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of Communication*, 50(2), 93-109. DOI: 10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x
- Skovsgaard, M. (2014). A tabloid mind? Professional values and organizational pressures as explanations of tabloid journalism. *Media, Culture & Society*, 36(2), 200-218. DOI: 10.1177/0163443713515740
- Smith, J. M. (2010). Does crime pay? Issue ownership, political opportunity, and the populist right in Western Europe. *Comparative Political Studies*, 43(11), 1471-1498. DOI: 10.1177/0010414010372593
- Staab, J. F. (1990). The role of news factors in news selection: A theoretical reconsideration. *European Journal of communication*, 5(4), 423-443. DOI: 10.1177/0267323190005004003
- Takens, J., Ruigrok, N., Van Hoof, A. M. J., & Scholten, O. (2010). Old ties from a new(s) perspective: Diversity in the Dutch press coverage of the 2006 general election campaign. *Communications*, 35, 417-438. DOI: 10.1515/COMM.2010.022
- TNS NIPO. (2015, 16 oktober). *PVV verdubbelt bijna, schiet VVD voorbij in zetelpeiling* [Press release]. Retrieved from <http://www.tns-nipo.com/nieuws/persberichten/pvv-verdubbelt-bijna,-schiet-vvd-voorbij-in-zetelp/#>
- Van Atteveldt, W. (2008). *Semantic Network Analysis: Techniques for Extracting, Representing, and Querying Media Content* (dissertation). BookSurge, Charleston, SC. Retrieved from http://vanatteveldt.com/wp-content/uploads/vanatteveldt_semanticnetworkanalysis.pdf

- Van der Brug, W., Fennema, M., Van Heerde, S., & De Lange, S.L. (2009). Hoe Heeft het Integratiedebat Zich in Nederland Ontwikkeld? *Migrantenstudies*, 25(4), 198–220. Retrieved from <http://hdl.handle.net/11245/2.73283>
- Van der Valk, I. (2003). Right-wing parliamentary discourse on immigration in France. *Discourse & Society*, 14(3), 309-348. DOI: 10.1177/09579265030143004
- Van Gent, W.P.C. & Musterd, S. (2010). Isolement en Angst: PVV in Haagse buurten bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2010. *Beleid en Maatschappij*, 37(2), 140-153. Retrieved from <http://www.godfriedengbersen.com/wp-content/uploads/Ontmantel-de-visitatie-industrie.pdf#page=19>
- Van Gorp, Baldwin (2002) ‘Werken aan de werkelijkheid. Een casestudie over de inplanting van een asielcentrum’ [Working on Reality. A Case Study of the Establishment of an Asylum Centre], *Tijdschrift voor Sociologie* 23(3–4): 325–41.
- Van Gorp, B. (2006). Framing Asiel: Indringers en Slachtoffers in de Pers. Leuven: Acco. Retrieved from <https://books.google.nl/>
- Van Heerden, S., De Lange, S. L., Van der Brug, W., & Fennema, M. (2014). The immigration and integration debate in the Netherlands: Discursive and programmatic reactions to the rise of anti-immigration parties. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(1), 119-136. DOI: 10.1080/1369183X.2013.830881
- Van Kersbergen, K., & Krouwel, A. (2008). A double-edged sword! The Dutch centre-right and the ‘foreigners issue’. *Journal of European Public Policy*, 15(3), 398-414. DOI: 10.1080/13501760701847655
- Van Teeffelen, K. (2016, 22 januari). Hoe in de vluchtelingencrisis de balans zoekraakt in de media. *Trouw*. Retrieved from <http://www.trouw.nl/tr/nl/5133/Media-technologie/article/detail/4230165/2016/01/22/Hoe-in-de-vluchtelingencrisis-de-balans-zoekraakt-in-de-media.dhtml>
- Vliegthart, R., & Roggeband, C. (2007). Framing immigration and integration Relationships between press and parliament in The Netherlands. *International Communication Gazette*, 69(3), 295-319. DOI: 10.1177/1748048507076582
- Vossen, K. (2010) Populism in the Netherlands after Fortuyn: Rita Verdonk and Geert Wilders compared. *Perspectives on European Politics and Society*, 11, 22–38. DOI: 10.1080/15705850903553521.
- VVD. (2012). *Niet doorschuiven maar aanpakken: Concept-verkiezingsprogramma VVD 2012-2017, Tweede Kamerverkiezingen*. Den Haag: VVD.
- Weaver, D., Beam, R., Brownlee, B., Voakes, P., & Wilhoit, G.C. (2007). *The American Journalist in the 21st Century*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Retrieved from <https://books.google.nl/>
- Welbers, K., Van Atteveldt, W., Kleinnijenhuis, J., Ruigrok, N., & Schaper, J. (2015). News selection criteria in the digital age: Professional norms versus online audience metrics. *Journalism*, 1-17. DOI: 10.1177/1464884915595474

Wierenga, P. (2015, 31 oktober). Janmaat was geen martelaar. *De Volkskrant*. Retrieved from <http://academic.lexisnexis.eu/>

Yılmaz, F. (2012). Right-wing hegemony and immigration: How the populist far-right achieved hegemony through the immigration debate in Europe. *Current sociology*, 60(3), 368-381. DOI: 10.1177/0011392111426192

7. Bijlage

CODEBOEK – Handmatige Frame-analyse

Het bedreigingsframe

Wordt de islam en islamitische cultuur beschreven als bedreiging voor de Westerse cultuur?

Als in het artikel wordt gesproken over de gevaren van islamisering, de negatieve impact op tolerantie van homoseksualiteit, vrijheid van meningsuiting, geslachtsgelijkheid of een ander gevaar voor Westerse waarden, dient deze vraag met ‘ja’ te worden beantwoord.

Wordt de vrouw geportretteerd als slachtoffer van de onderdrukkende islamitische cultuur?

Het gaat hierbij niet alleen om geweld tegen vrouwen, maar ook om dingen als het dragen van een hoofddoek. Wordt er geschreven over het onderdrukken van de vrouw, waarbij zij tegen haar wil een minderwaardig bestaan leidt, moet deze vraag met ‘ja’ worden beantwoord.

Worden asielzoekers als bedreiging voor ontvangende samenleving beschreven?

Asielzoekers kunnen een bedreiging vormen voor de ontvangende samenleving op allerlei manieren, zoals bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt. Wordt er over iets geschreven dat een zekere bedreiging vormt voor de ontvangende samenleving, moet deze vraag met ‘ja’ worden beantwoord. Termen die hier vaak bij voorkomen zijn ‘tsunami’ van vluchtelingen en ‘Fort Europa’.

Portretteert het artikel vluchtelingen in ieder geval als profiteurs of in het uiterste geval als criminelen?

Volgens sommige stemmen in het debat komen vluchtelingen alleen naar Nederland om te profiteren van de economische voordelen, of zijn het zelfs bij voorbaat al criminelen die hier rijk willen worden. Daarnaast is er nog het idee dat het indringers zijn of dat ze bij aankomst vaak in het criminele circuit terecht komen. In al deze gevallen moet deze vraag met ‘ja’ worden beantwoord.

Het probleemframe

Wordt een politicus bekritiseerd op zijn visie op immigratie of wordt zijn visie ervoor dat hij onder vuur ligt?

Hierbij draait het niet alleen om individuele politici maar ook om een gehele politieke partij. Deze kunnen worden bekritiseerd vanwege hun beleid, beoogde beleid of visie op het gebied van migratie. In alle gevallen moet deze vraag met ‘ja’ worden beantwoord.

Refereert het artikel aan onbedoelde negatieve consequenties van het migratiebeleid?

Onbedoelde negatieve consequenties van het migratiebeleid kunnen zijn dat er polarisatie is ontstaan in de samenleving doordat de focus teveel lag op multicultureel beleid, maar aan de andere kant ook meer illegale migratie (en bijvoorbeeld mensensmokkelaars) door een te streng migratiebeleid. In beide gevallen moet deze vraag met ‘ja’ worden beantwoord.

Zorgt illegale migratie voor problemen mbt het huidige migratiebeleid?

Zorgen illegale migranten ervoor dat er strengere maatregelen tegen migratie worden genomen waardoor het ‘huidige’ migratiebeleid wordt aangetast? In beide gevallen moet deze vraag met ‘ja’ worden beantwoord.

Refereert het artikel aan de kosten waar immigratie voor zorgt?

Hierbij gaat het vooral om de boodschap dat immigratie veel geld kost voor de maatschappij. Als de kosten van migratie in perspectief worden geplaatst, waardoor deze voordelig voor de maatschappij blijken te zijn moet deze vraag met ‘nee’ worden beantwoord.

Het strenger beleidsframe

Moeten migranten zich cultureel aanpassen volgens het artikel?

Het cultureel aanpassen van migranten wordt in dit geval als belangrijk gezien. Het gaat hierbij niet om Nederlands leren maar echt het overnemen van Nederlandse culturele elementen. Is dit het geval, dan dient de vraag met ‘ja’ beantwoord te worden.

Wordt er gesproken over het invoeren van zwaardere straffen voor overtreding van migratiewetten?

Moet er meer politie komen om criminele migranten aan te pakken en/of meer middelen om de grenscontroles te handhaven/versterken?

Hierbij draait het niet alleen om het inzetten van meer politie. Het gaat ook om het invoeren van grenscontroles, het instellen van een maximum aantal migranten per jaar en het strenger controleren op illegaliteit. Als er sprake is van deze gevallen dient de vraag met ‘ja’ beantwoord te worden.

Moet migranten de kans op werk, gezondheidszorg, onderwijs en andere diensten worden ontzegt?

Het gaat hierbij om het volledig ontzeggen van de kans op een van deze dingen maar ook om het beperken van de kans hierop. Als van een van beide gevallen sprake is, dient de vraag met ‘ja’ te worden beantwoord.

Wordt er gesproken over migranten die naar Nederland komen om te trouwen en daarom nog niet financieel onafhankelijk zijn bij aankomst?

Woorden die hier vaak bij worden genoemd zijn ‘nieuwkomers’ en ‘importbruiden’.

Het terugkeerframe

Worden vluchtelingen in het artikel aangeraden terug te keren naar het eigen land?

Niet alleen het aanraden van terugkeren behoort tot deze vraag, het kan ook zo zijn dat het terugkeren als oplossing voor problemen wordt aangedragen. In dat geval moet deze vraag tevens met 'ja' worden beantwoord.

Wordt het acceptabel geacht om asielzoekers te dwingen om terug te keren?

Het dwingen terug te keren moet overigens wel op een humane manier gebeuren. Het gaat hierbij dus niet om het gebruiken van geweld of iets in die richting.

Het migratie als verrijkingframe

Refereert het artikel aan de positieve bijdrage die immigratie levert aan de ontvangende samenleving?

Deze positieve bijdrage kan van alles zijn: zo kan immigratie er voor zorgen dat een tekort aan werknemers in een bepaalde sector wordt opgevuld, zo worden groepen migranten wel eens harde werkers genoemd. Als een artikel schrijft over iets dat in deze richting is, dan moet deze vraag met 'ja' worden beantwoord.

Wordt er gesproken over de goede dingen die migranten doen?

Het gaat hierbij om succesvolle migranten. Zo kan een artikel gaan over een migrant die erg succesvol is in het bedrijfsleven. Het kan echter ook gaan om een eenmalige actie van een migrant of groep migranten. In beide gevallen moet deze vraag met 'ja' worden beantwoord.

Wordt de bijdrage die migranten leveren aan culturele diversiteit, lokale economie en andere gebieden genoemd?

Wordt een situatie rond migratie heel abstract beschreven, waardoor concrete en praktische bezwaren naar de achtergrond verdwijnen?

Het slachtofferframe

Wordt gesproken over migranten die te maken krijgen met racisme, overtredingen van mensenrechten, geweld of een onmenselijke behandeling?

Wordt gesproken over migranten die uitgebuit worden of werken onder slechte omstandigheden?

Worden migranten als slachtoffer beschreven?

Bij deze vraag gaat het erom dat migranten als slachtoffer van de ontvangende overheid of als slachtoffer van de situatie in het thuisland kunnen worden beschreven. Bij beide gevallen moet de vraag met 'ja' worden beantwoord.

Het multiculturele beleidsframe

Wordt culturele diversiteit als verbetering gezien door het artikel?

Als er wordt geschreven dat het de taak van de overheid om ongelijkheden in de samenleving tegen te gaan of als dingen als discriminatie er volgens het artikel voor zorgen dat migranten niet toetreden tot de elite, moet deze vraag met 'ja' worden beantwoord.

Moet de overheid er volgens het artikel voor zorgen dat migranten onderdeel uit kunnen maken van de arbeidsmarkt en beslissingen?

Hierbij wordt ervan uitgegaan dat migranten een achterstand hebben met betrekking tot gebruiken, visies en participatie in de samenleving. De overheid moet ervoor zorgen dat migranten goed integreren en emanciperen, waarbij van migranten zelf ook een actieve houding wordt verwacht. Is er sprake van deze boodschap, dan moet de vraag met 'ja' worden beantwoord.

Moet het makkelijker worden om een verblijfsvergunning te krijgen volgens het artikel?

Als volgens het artikel meer permanente verblijfsvergunningen moeten worden uitgedeeld, kinderen die illegaal het land in zijn gekomen automatisch een verblijfsvergunning horen te krijgen en ook mensen wiens leven in gevaar is als ze teruggaan naar het land van herkomst, moet deze vraag met 'ja' worden beantwoord.

Wordt in het artikel gepleit om het migratiebeleid minder tijdrovend en gecompliceerd te maken?